

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi
İlahiyat Fakültesi Dergisi

The University of Kahramanmaraş Sütçü İmam
Review of The Faculty of Theology
ISSN-1304-4524 e-ISSN-2651-2637

Evlat Edinme ve Korunmaya Muhtaç Çocuklar Konusunun
İslam Hukuku ve İnsan Psikolojisi Açısından Değerlendirilmesi

Adoption and Children in Need of Protection
A Study from the Perspective of Islamic Law and Psychology

Yazarlar / Authors

Alpaslan ALKIŞ

Doç.Dr., KSÜ İlahiyat Fakültesi Temel İslam Bilimleri
İslam Hukuku Anabilim Dalı, Kahramanmaraş / TÜRKİYE

alpaslan.alkis@hotmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-3401-7073>

Abdurrahman ÜNALAN

Öğr. Gör. KSÜ Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Sağlık Bakım
Hizmetleri, Kahramanmaraş / TÜRKİYE

unalanabdurrahman@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-8362-4123>

Makale Türü/ Article Types: Araştırma Makalesi /Research Article

Makale Geliş Tarihi/ Date of Receipt: 28/02/2022

Makale Kabul Tarihi / Date of Acceptance: 27/06/2022

Makale Yayın Tarihi: 30/06/2022

Yayın Sezonu/Pub Date Season: Haziran/ June

Yıl/Year: 20 Sayı/Issue: 39 Sayfa /Page: 1-49

Atıf/Citation: Alkiş, Alpaslan-Ünalın, Abdurrahman. "Evlat Edinme ve Korunmaya Muhtaç Çocuklar Konusunun İslam Hukuku ve İnsan Psikolojisi Açısından Değerlendirilmesi". *KSÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi* 39 (Haziran 2022), 1-49. <https://doi.org/10.35209/ksuifd.1080433>

- Bu makale iThenticate programında taranmış ve intihal içermediği tespit edilmiştir.
- Araştırmanın KSÜ Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'ndan alınmış 07/03/2019 tarih ve E. 9262 sayılı etik kurul izni mevcuttur.

Evlat Edinme ve Korunmaya Muhtaç Çocuklar Konusunun İslam Hukuku ve İnsan Psikolojisi Açısından Değerlendirilmesi

Öz

Evlat edinme korunmaya muhtaç çocukların bakımı için bir yol olarak tarihi süreçte toplumların kültürlerine göre farklı şekillerde varlığını sürdürmüştür. Osmanlılar evlat edinme meselesini korunmaya muhtaç çocuklar ile mühtedi çocukların terbiyesi amacıyla yönelik olarak sistemleştirmişlerdir. İslam öncesi cahiliye toplumunda evlat edinme bulunmakta ve evlatlık evlenme ve miras konularında aynen öz çocuk gibi kabul edilmekteydi. Fakat İslam geldikten sonra Medine döneminde inen ayetlerle Cahiliye dönemindeki evlatlık uygulaması kaldırılarak evlatlığın öz çocuk olmadığı bu nedenle de evlenme ve miras konularında öz çocuk hükümlerine tabi tutulamayacağı ve evlatlığın nesebinin kendi öz babasına nispet edilmesi gerektiği hükme bağlanmıştır. Bu amaçla tesadüfi yöntemle belirlenen örneklem grubu üzerinden Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi öğrencilerinin cinsiyet, eğitim alınan fakülte türü, yaşam sürdürülen yer, aile dindarlık ve öznel dindarlık değişkenleri açısından evlatlık ve korunmaya muhtaç çocuklarla ilgili tutumları nicel bir araştırmayla incelenmeye çalışılmıştır. Araştırmada Frekans ve Chi-Square'den yararlanılmış olup, verilerin değerlendirilmesinde ve hesaplanmış değerlerin bulunmasında SPSS 16.0 istatistik paket programı kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İslam Hukuku, Evlatlık, Tebenni, Koruma, Çocuk, Yetim

Adoption and Children in Need of Protection A Study from the Perspective of Islamic Law and Psychology

Abstract

Adoption has existed in different ways according to the cultures of societies in the historical process as a way to care for children in need of protection. The Ottomans systematized the issue of adop-

tion for the purpose of educating children in need of protection and children converted to İslam. Adoption also existed in the pre-Islamic society of Jāhiliyya (The Age of Ignorance), and the adopted child was not considered differently than one's biological child in matters of marriage and inheritance. However, after the advent of Islam, with the verses revealed in the Madīna period, the practice of adoption of the Jāhiliyya period was abolished. It was decided that the adopted child was not to be considered like a biological child, not to be subject to the provisions of marriage and inheritance like a biological child, and that the lineage of the adopted should be ascribed to his biological father. For this purpose, we focus in this study on determining the attitudes of Kahramanmaraş Sütçü Imam University's students towards adopted children and children in need of protection in terms of gender, type of faculty, place of residence, family religiosity and subjective religiosity through a sample group determined by a random method. In this research, we use frequency and chi-square. In addition, to evaluate the data and find the calculated values we use the statistical package SPSS 16.0.

Keywords: Islamic Law, adoption, protection, children, orphan.

Giriş

Tarih boyunca savaş, kuraklık, kıtlık, yoksulluk, hastalık, afet, fakirlik ve göç gibi olumsuz şartlardan en çok etkilenenler çocuklar olmuştur. Çocukların olumsuzluklardan etkilenmesini en aza indirebilmek ve sağlıklı gelişimlerini sağlayabilmek amacıyla devletler ve toplumlar çeşitli yöntemler geliştirmişlerdir.¹ Evlat edinme de bu yöntemlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Evlat edinme, “nesebi belli olsun veya olmasın başkasına ait bir çocuğun kendi çocuğu olarak kabul edilmesidir”. Bu anlamda

¹ Abdullah Bay, “Osmanlı Toplumunda Evlatlıklar ve Hukuki Durumu”, *Turkish Studies* 9/4 (Spring 2014), 150.

evlat edinme eski zamanlardan beri ekonomik, dini, siyasi ve sosyal amaçlarla Çin, Hint, Mısır, İran, Yunan, Roma Cermen, Arap ve Türk toplumu² gibi farklı kültürlerde kabul gören sosyal ve hukukî bir vâkıa olarak var olmuştur. Eski Çin, Hint, Babil, Asur, Sümer, Mısır, İran, Yunan ve Roma hukuku ile Hammurabi, Gortin ve Salik Kanunlarında, Jüstinius müdevvenatında evlat edinmeyle ilgili hukuki düzenlemelere yer verildiği nakledilmektedir.³ Özellikle Roma hukukundaki düzenlemeler, pozitif hukuktaki evlat edinmeyle ilgili düzenlemelerin temeli olarak kabul edilmektedir.⁴

Yahudilik ve Hristiyanlıkta evlat edinmeyle ilgili açık bir hüküm bulunmamaktadır.⁵ Bu durum onlarda evlat edinmenin tasvip edilmediği kanaatini uyandırmaktadır.⁶ İslam öncesi Araplarda ise evlat edinme uygulaması oldukça yaygındı. Onlarda evlat edinen ile evlat edinilen kişiler arasındaki mahremiyet ve mirasla ilgili kurallar öz çocuk gibi aynen geçerli sayılıyordu. İslâm dininde evlat edinmeyle ilgili ayetler inmeden önce Hz. Peygamber Zeyd b. Harise'yi, Ebû Huzeyfe de, Salim b. Ma'kil'i evlat edinmişti.⁷ Ancak Medine döneminde inen Ahzâb suresinin 4, 5 37 ve 40. ayetleriyle bu konuda düzenlemeler yapılmıştır. Çeşitli Türk boylarında da sosyal ve psikolojik ihtiyaçlar yanında başka sebeplerle de evlâtlık uygulaması bulunduğu, evlât edinmenin, evlâtlık edinecek taraf ile evlâtlık

² Murtaza Köse, "Mukayeseli Hukukta Evlat Edinme Problemi", *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 15 (2001), 269; Gözde Çağlayan Aygün, *Karşılaştırmalı Hukuk bakımından Evlat Edinme ve Sonuçları* (Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2019), 12.

³ M. Ataay AYTEKİN, "Medeni Hukukta Evlat Edinme", *İÜ Hukuk Fakültesi Mecmuası* 21/1-4 (1957), 273.

⁴ Aygün, *Karşılaştırmalı Hukuk bakımından Evlat Edinme*, 12; Nurettin TURGAY, "Kur'an-ı Kerim'e Göre Evlat Edinme Meselesi", *Dicle Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 7/2 (2005), 84.

⁵ *Kitab-ı Mukaddes* (Erişim 08 Şubat 2022), Tekvin, 48:5-6; Ester, 2:7, 15; Romalılara Mektup, 8:15; Turgay, "Kur'an-ı Kerim'e Göre Evlat Edinme", 83.

⁶ M. AKİF AYDIN, "Evlat Edinme", *TDV İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1995), 11/527; Turgay, "Kur'an-ı Kerim'e Göre Evlat Edinme", 84.

⁷ İbn Sa'd, Ebû Abdullâh Muhammed, *et-Tabakâtu'l-Kubrâ* (Beyrut: Dâru Sadr, 1410/1990), 3/86.

verecek tarafın anlaşmasıyla gerçekleştiği kaynaklarda yer almaktadır.⁸ Tüm bu aktarılanlar tarih içerisinde birçok toplumda evlat edinme hadisesinin sosyolojik bir olgu olarak mevcudiyetini ortaya koymaktadır.

İslam hukuku açısından evlat edinme meselesini ele alan birkaç kitap,⁹ makale¹⁰ ve tez¹¹ bulunmakla birlikte “evlat edinme” konusunda bir alan araştırması çalışmasına rastlanılmamıştır. Bu nedenle evlat edinme hususunda hukuki durumla birlikte sosyolojik ve psikolojik gerçeklik yönünden alan araştırmasına ihtiyaç bulunmaktadır. Zira evlat edinmede bazen kimsesiz veya muhtaç çocuklara sahip çıkılması gibi sosyolojik amaçların bulunduğu gibi çocuk hasreti çeken aile ve evlatlık alınan çocuğun psikolojisi de önemli etkenler arasında bulunmaktadır.

1.İslam’da Aile ve Korunmaya Muhtaç Çocuklar

Allah Teâlâ dünya hayatını sahih evlilikle kurulan aile kurumu üzerine inşa etmiş ve “*İçinizden, kendileriyle huzura kavuşacağınız eşler yaratıp, aranızda muhabbet ve rahmet var etmesi, O'nun varlığının ayetlerindedir. Bunlarda, düşünen toplum için dersler vardır.*”¹² ayetiyle aileyi Allah’ın ayetlerinden bir ayet olarak nitelen-

⁸ Aydın, “Evlat Edinme”, 11/527-528.

⁹ Ahmet Ekşi, *Şeriyeye Sicilleri Örneğinde İslam Hukuku Bakımından Evlat Edinme (Tebenni)* (İstanbul: Ensar Yayınları, 2019); Mustafa Yıldırım, *İslam Hukuku Açısından Evlat Edinme*, (İzmir: İzmir İlahiyat Vakfı Yayınları, 2007).

¹⁰ Murtaza Köse, “Mukayeseli Hukukta Evlat Edinme Problemi”, *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 15 (2001); Abdullah Acar, “İslam’da Evlat Edinme Yasağının Hikmetinin Hz. Yusuf ve Hz. Musa’nın Evlatlık Olmaları İle İrtibatı”, *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi* 33 (2019); Acar, “İslam’da Evlat Edinme Yasağının Hikmetinin Hz. Yusuf ve Hz. Musa’nın Evlatlık Olmaları İle İrtibatı”, *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi* 33 (2019); Ülfet Görgülü, “Koruyucu Aile Uygulamasının İslam Hukuku Açısından Değerlendirilmesi”, *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi* 23 (2014); Nurettin Turgay, “Kur’an-ı Kerim’e Göre Evlat Edinme Meselesi”, *Dicle Üniversitesi İlahiyat Fakültesi dergisi* 7/2 (2005).

¹¹ Osman Sağlam, *İslam Hukuku Açısından Evlat Edinme* (Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2006).

¹² *Kur’an-ı Kerim Meâli*, çev. Halil Altuntaş – Muzaffer Şahin (Ankara: Diyanet İşle-

dirmiştir. Yine “Onlar sizin için bir elbise, siz de onlar için bir elbise-siniz”¹³ ayetiyle de ailenin iki temel unsuru olan eşleri bir elbiseye benzeterek birbirlerini bir elbise gibi sımsıkı sarmaları, kötülükten ve çirkinliklerden birbirlerini koruyup kollamaları, birbirlerinin hatalarını örtüp ortalığa yaymamaları gerektiği bildirilmiştir.¹⁴

Ailenin ikinci önemli unsuru da ayette “dünya hayatının süsü”¹⁵ olarak ifade edilen çocuklardır. Dünyaya temiz bir yaratılışla günahsız olarak gelen çocukların “Ey iman edenler! Kendinizi ve çocuklarınızı, yakıtı insanlar ve taşlar olan cehennem ateşinden koruyun”¹⁶ ayetiyle kötülüklerden ve günahlardan korunması emredilmiştir. Çocuğun bakımı, terbiyesi, mal varlığının idaresi, evlendirilmesi ebeveynine ait haklar ve sorumluluklardandır. İslam hukukunda özellikle hidâne,¹⁷ nafaka, vesayet, velayet ve lakit kavramları kapsamında çocukların terbiye, bakım, korunma ve idaresiyle ilgili hükümlere genişçe yer verilerek onların hangi durumda olursa olsun korumasız bırakılmamasına özen gösterilmiştir.¹⁸ İslâm’da çocuğun yetiştirilmesinde ana-babaya çok önemli sorumluluklar yüklenmiş olması yanında, babasız ve annesiz kalan yetim ve öksüz çocuklarla ilgili olarak da bütün topluma görevler verilmiştir.

Kur’an’da da yirmi iki âyette yetimlerle ilgili meselelere temas edilmiş ve yetimlere karşı iyi davranılması ve onların korunup gözetilmesi emredilmiştir.¹⁹ Hz. Peygamber de birçok hadisinde yetimle-

ri Başkanlığı Yayınları, 2009), er-Rûm 30/21.

¹³ el-Bakara 2/187.

¹⁴ Nuri Kahveci, *İslam Aile Hukuku* (İstanbul: Hikmetevi Yayınları, 2019), 39.

¹⁵ el-Kehf 18/46.

¹⁶ et-Tahrîm 66/6.

¹⁷ Kâsânî, Alâuddîn Ebûbekir b. Mes’ûd b. Ahmed, *Bedâi’u’s-sanâi fî tertibi’s-şerâi’* (Beyrut: Dâru’l-Kutubi’l-İlmiyye, 1986), 4/40; Hatib eş-Şirbinî, Şems ed-Dîn Muhammed b. Ahmed, *Muğni’l-Muhtâc ilâ Ma’rifeti Meânî Elfâzi’l-Minhâc* (Beyrut: Dâru’l-Kutubi’l-İlmiyye, 1415/1994), 3/452.

¹⁸ Kahveci, *İslam Aile Hukuku*, 42-43.

¹⁹ el-Bakara 2/177, 215; en-Nisâ 4/2, 3, 6, 8, 10, 36, 127; el-En’âm 6/152; el-Enfâl 8/41; el-İsrâ 17/34; el-Haşr 59/7; el-İnsân 76/8; el-Fecr 89/17; el-

rin hukuku üzerinde hassasiyetle durmuş ve bir defasında şahadet parmağı ile orta parmağını birleştirerek, “*Yetimi koruyup gözetenle cennette böyle yan yana olacağız*”²⁰ buyurmuştur. Rasûlullah ayrıca “*bir yetimi evine alıp yedirip içiren kimsenin, affı mümkün olmayan bir günah işlemedikçe Allah’ın onu mutlaka cennetine koyacağı*”²¹ ve “*Allah rızası için yetimin başını okşayan kimseye elinin dokunduğu her saç teli kadar sevap verileceğini*” bildirmiş,²² ve “*Yetim malı yemenin insanı helâke sürükleyen yedi büyük günahın biri olduğu belirtilerek müminlerin bundan şiddetle kaçınması gerektiği*”²³, vurgulanmıştır.²⁴

İslâm’ın kimsesiz çocukları koruyup gözetme ve onlara iyi davranma emrine²⁵ itaat eden Müslümanlar, korunmaya muhtaç çocukları, yakın çevresi ve diğer insanların yardımları, tebennî uygulaması, vakıflar ve devlet koruması gibi yollarla daima koruyup kollamışlardır. Hatta eski doğu ve batı hukukunda pek yer almayan “lakit” meselesinin İslam hukuku eserlerinde genişçe açıklanması batılı hukukçu Erich Pritsh ve Otto Spies’in dikkatini çekmiş ve “İslam Hukukunda Kâsâniye Göre Bulunmuş Çocuk” adıyla bir çalışma²⁶ yayınlamışlardır. Erbil Atabeyi Kökböri de 1190-1232 yılları

Mâûn 107/2; ed-Duhâ 93/9; el-Beled 90/15.

²⁰ Buhârî, Muhammed b. İsmail b. İbrahim, *el-Câmiu’s-Sahîh* (İstanbul: Çağrı Yayınevi, 1981), “Edeb”, 24, 78

²¹ Tirmizî, Ebû İsa Muhammed b. İsa b. Sevre, *Sünen-i Tirmizî* (İstanbul: Çağrı Yayınevi, 1981), “Birr”, 14.

²² Ahmed b. Hanbel, Ebû Abdullâh Ahmed b. Muhammed, *el-Müsned* (Kahire: Dâru’l-Hadîs, 1416/1995), 5/250; Ebû Dâvûd, Süleyman b. el-Eş’as es-Sicistânî el-Ezdî, *Sünen-i Ebî Dâvûd* (İstanbul: Çağrı Yayınevi, 1981), “Edeb”, 121.

²³ Buhârî, “Veşâyâ”, 23.

²⁴ Abdusselam Arı, “Yetim”, *TDV İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2013), 43/501; Nesimi Yazıcı, “Osmanlılarda Yetimlerin Korunması Üzerine Bazı Değerlendirmeler”, *AÜİFD* 48/1 (2007), 4.

²⁵ el-Bakara 2/220; en-Nisâ 4/8-10; ed-Duhâ 93/9.

²⁶ Sabri Şakir Ansay, “İslâm Hukukunda Kâsâniye Göre Bulunmuş Çocuk” (Erich Pritsch ve Otto Spies), *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* Sayı 4

arasında Erbil'de yetimlere ve buluntu çocuklara barınma imkanı sağlayan "lakîthane" yaptırmış ve terk edilmiş halde bulunan çocukların emzirilmesi için bu eve sütineler tayin etmiştir.²⁷

İslâm Hukukunda "lakît" terimi ile ifade edilen "terk edilmiş ya da kaybolmuş olup başkası tarafından bulunan ve anne-babası da bilinmeyen çocuk"ların²⁸ temel haklarının ve ihtiyaçlarının güvence altına alınması, insanî ve dinî bir gereklilik olarak görülmüştür.²⁹ Böyle terkedilmiş olarak bulunan bir çocuğun alınması İslam hukukuna göre müstehap olmakla birlikte şayet çocuk oradan alınmadığı zaman helak olma korkusu varsa çocuğun oradan alınması farz-ı kifaye, çocuğun yerini bulandan başkası bilmiyorsa çocuğun alınması farz-ı ayn kabul edilmiştir.³⁰

Osmanlı devletinde de terkedilen çocukların, kimsesiz ve yetim çocukların, fakir aile çocuklarının, mühtedi çocuklarının ve ahlakı güzelleştirilecek çocukların³¹ ailenin sosyo-psikolojik faydasından yoksun bırakılmaması ve toplumla uyumlu fertler haline getirilebilmesi için bugünkü anlamıyla "koruyucu aile" diyebileceğimiz "tebenni", "ıcar-ı sağır", "vakıf ve mal sandıkları"³² ile "ıslahhâne"³³

(1955), 13.

²⁷ Şevket Topal, "Korunmaya Muhtaç Çocukların Bakımı ve Gözetimi Açısından İslam Hukukunda Velâyet ve Vesâyet Yetkisi", *Dinbilimleri Akademi Araştırma Dergisi* 6/3 (2006), 254; Sâmi es-Sakkâr, "Erbil", *TDV İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1995), 273.

²⁸ Saffet Köse, "Lakit", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2003), 27/68.

²⁹ Köse, "Lakit", 27/68.

³⁰ Kâsânî, *Bedâi'u's-sanâi'*, 6/198; İbn Rüşd, Ebu'l-Velîd Muhammed b. Ahmed, *Bidâyetu'l-muctehid ve nihâyetu'l-muktesid* (Kahire: Şirketu Mustafâ'l-Bâbi'l-Halebî ve Evlâduhu, 1395/1975), 2/259; İbnu'l-Humâm, Kemâluddîn Muhammed b. Abdulvahid b. Abdilhamîd, *Fethu'l-kadîr* (Lübnan: Dâru'l-Fikr, 1389/1970), 6/110; Şirbînî, *Muğni'l-Muhtâc*, 2/418.

³¹ Abdurrahman Kurt, *Bursa Sicillerine Göre Osmanlı Ailesi* (Ankara: Sentez Yayıncılık, 2013), 98.

³² Kurt, *Osmanlı Ailesi*, 91-92.

³³ Yazıcı, "Osmanlılarda Yetimlerin Korunması", 30.

gibi yöntemlerle çok sistemli bir şekilde başarıyla korunup gözetildiği görülmektedir. Bakıma muhtaç çocuklar kesinlikle insanların insiyatifine bırakılmamış ve bunlarla ilgili ayrıntılı kararlar Osmanlı mahkeme sicil kayıtlarında yer almıştır.

Günümüzde ise korumasını üstlenecek uygun bir akrabası bulunmayan korunmaya muhtaç çocukların bakımı Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı “çocuk yuvaları”, “yetiştirme yurtları” ve “koruyucu aile bakımı” ile 4721 sayılı Medeni Kanun kapsamında “evlat edinme” yöntemleriyle yürütülmektedir.³⁴ TÜİK’in 2020 yılı verilerine göre Türkiye’nin 0-17 yaş çocuk nüfusu 22.750.657’dir. Çocuk nüfusunun genel nüfusa oranı ise % 27,2’dir. Çocuk nüfus içerisindeki 0-4 yaş aralığının oranı % 7,32, 5-9 yaş aralığının oranı % 7,80, 10-14 yaş aralığının oranı % 7,67, 15-17 yaş aralığının oranı da % 4,40 olmuştur.³⁵ Yine TÜİK verilerine göre 2020 yılında Türkiye genelinde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesindeki çocuk yuvası ve yetiştirme yurtları gibi kuruluşlar altında bakımı sağlanan çocuk sayısı 13.524, koruyucu aile yanında bakımı sağlanan çocuk sayısı 7.864, evlat edindirilen toplam çocuk sayısı ise 17.812 olmuştur.³⁶ Günümüzdeki bu rakamlar korunmaya muhtaç çocuklar konusunda ilgisiz ve çözümsüz kalınmaması gerektiği göstermektedir.

2.Evlat Edinmenin İslam’daki Yeri

Evlat edinme kavramı için İslami kaynaklarda Arapça’daki “**tebennî**”³⁷ kelimesi kullanılmaktadır. Tebennî, “oğul” manasındaki

³⁴ Hasan Şenocak, “Korunmaya Muhtaç Çocuklara Sağlanan Bakım Yöntemleri”, *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi* 51 (2006), 179-206.

³⁵ Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), “İstatistik Veri Portalı” (Erişim 08 Şubat 2022).

³⁶ TÜİK, “İstatistik Veri Portalı”; T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, “Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü” (Erişim 08 Şubat 2022).

³⁷ İbn Manzûr, Ebû’l-Fadl Muhammed b. Mukerrem b. Ali Cemâluddîn, *Lisânü’l-Arab* (Beyrut: Dâru’l-Fikr, 1994), “bena”, 14/91.

ibn kelimesinden türeyerek “oğul edinme” anlamında³⁸ “başkasının çocuğunu evlat edinerek kendi neslini kurup devam etmesini sağlamak” demektir.³⁹ Arap toplumunda genelde erkek çocuklar evlât edinildiğinden “tebennî” kelimesi kullanılmıştır. Kur’an’da evlat edinme kişinin, bir şeyin kendine ait olduğunu iddia etmesi anlamında “ed’iyâ”⁴⁰ kelimesi ve “ittihazü veled”⁴¹ tabiri ile ifade edilmiştir.⁴²

2.1. Ayet ve Hadislerde Evlat Edinme

Kur’an’da üç farklı konuyla ilişkili olarak evlat edinme meselesinin geçtiği görülmektedir. Bunlardan ilki Yusuf’un (a.s) Mısırda satılması olayıdır.⁴³ “Onu satın alan Mısırlı, karısına: ‘Ona iyi bak, belki bize yararı dokunur ya da onu evlat ediniz, dedi.’⁴⁴ ayetinde Yusufu (a.s.) satın alan Mısır Azizi çocuğu olmadığından onu evlat edinmiştir. Daha sonra “Evinde kaldığı kadın, onun nefisinden murat almak istedi ve kapıları kilitleyip, ‘Haydi gel!’ dedi. Yusuf, ‘Allah’a sığınırım; efendim bana güzel baktı; kuşkusuz, zalimler iflah olmazlar,’ dedi. Eğer Yusuf, Rabb’inin doğruyu gösteren delilini görmeseydi, o da onu arzu etmişti.”⁴⁵ ayetlerinde geçtiği üzere evin kadınının Yusuf’a, Yusuf’un da kadına meylettığı ancak Allah Yusufu koruduğu için kötülüğe bulaşmadığı ifade edilmektedir. Yusuf kıssasında yaşanan bu olay, evlat edinme durumunda mahremiyet ilişkisine dikkat edilmesi gerektiğinin önemini göstermektedir.⁴⁶

Kur’an’da ikinci olarak bahsedildiği olay ise Firavun’un hanımı Asiye’nin çocuğu olmadığı için Musa (a.s.)’ı henüz beşikte bir

³⁸ Aydın, “Evlat Edinme”, 11/527.

³⁹ İbn Manzûr, “bena”, 14/91; Turgay, “Kur’ân-ı Kerim’e Göre Evlat Edinme”, 82.

⁴⁰ el-Ahzâb 33/4.

⁴¹ Yûsuf 12/21; el-Kasas 28/9.

⁴² Turgay, “Kur’ân-ı Kerim’e Göre Evlat Edinme”, 82; Yıldırım, *Evlat Edinme*, 5.

⁴³ Turgay, “Kur’ân-ı Kerim’e Göre Evlat Edinme”, 85;

⁴⁴ Yûsuf 12/21.

⁴⁵ Yûsuf 12/22, 23.

⁴⁶ Turgay, “Kur’ân-ı Kerim’e Göre Evlat Edinme”, 85-86; Acar, “İslam’da Evlat Edinme Yasağının Hikmeti”, 440.

bebek iken evlat edinmesidir.⁴⁷ “*Firavun'un hanımı, “Bana da sana da göz aydınlığı (olacak bir çocuk)! Onu öldürmeyin! Belki bize bir yararı olur ya da onu evlat ediniriz” demişti. Böylece onlar işin farkında değillerdi.*”⁴⁸ Firavun’un hanımı, bebek iken bırakıldığı nehirden çıkarılan Musa (a.s) evlât edinir ve Musa (a.s.) Firavun’un sarayında gençlik çağına kadar kalır.

Evlatlıkla ilgili Kur’an’daki üçüncü mesele de Hz. Peygamber’in Zeyd b. Harise’yi evlat edinmesidir.⁴⁹ Zeyd b. Harise küçük bir çocukken, kabilesinden kaçırılmış, köle olarak satılarak Mekke’ye getirilmiş ve Hz. Hatice’ye hediye olarak verilmişti. Hz. Hatice de onu henüz peygamberlik görevini almamış olan Hz. Peygamber’e hediye etmişti. Zeyd’in Mekke’de olduğunu öğrenen babası ve yakınları, onun bedelini ödeyerek eve götürmek isterler. Hz. Peygamber Zeyd’i yanında kalmak veya ailesiyle birlikte gitmek arasında serbest bırakır. Zeyd, Hz. Peygamber’in yanında kalmayı tercih eder. Bunun üzerine Hz. Peygamber Kabe’nin yanında “Ey Kureyş topluluğu, şahit olunuz ki Zeyd benim oğlumdur. O bana, ben de ona varis olacağım.” diyerek o zamanın geleneklerine göre onu evlat edindiğini ilan eder. Bu olaydan sonra Mekke’de Zeyd’e, Zeyd b. Muhammed (Muhammed’in oğlu Zeyd) denilmeye başlandı.⁵⁰ Ancak Medine döneminde hicri 5. yılda⁵¹ “*Evlâtlıklarınızı da gerçek oğullarınız yapmamıştır.*”⁵² “*Evlâtlıklarınızı babalarına nispetle çağırın. Bu Allah katında adalete daha uygun bir davranıştır. Eğer onların babalarını bilmiyorsanız o zaman kendileri sizin din kardeşleriniz ve dost-*

⁴⁷ Turgay, “*Kur’ân-ı Kerim’e Göre Evlat Edinme*”, 86.

⁴⁸ el-Kasas 28/9.

⁴⁹ Acar, “İslam Hukuku Açısından Evlat Edinme”, 100.

⁵⁰ Kurtubî, Ebû Abdullâh Muhammed b. Ahmed, *el-Câmi’ li-Âhkâmîl-Kur’ân* (Kahire: Dâru’l-Kutubi’l-Mısriyye, 1964), 14/118-119; İbn Kesir, Ebû’l-Fidâ İsmâil b. Ömer, *Tefsîru’l-Kur’âni’l-Azîm* (b.y.: Dâru Taybe, 1999), 6/376-377.

⁵¹ Hasan Haliloğlu, “Kur’ân-ı Kerim’de Tebennî İle İlgili Ayetlere Ebû’l-Berekât en-Neseî Ve Adudüddîn el-İcî’nin Yaklaşımlarının Mukayesesi, *Namuk Kemal Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 3/2 (2017), 276.

⁵² el-Ahzâb, 33/4.

larnızdır. Yanıldığınız hususta size günah yoktur, fakat bilinçli ve kasıtlı olarak yaptıklarınızdan sorumlusunuz.”⁵³ Ayeti nazil oldu ve evlatlıkların öz çocuk olmadığı ifade edilerek onların kendi öz babalarının adıyla çağrılması gerektiği hükmü teşri kılındı. Müfessirler bu ayetlerin Hz. Zeyd hakkında nazil olduğunu ve ayetin evlatlıkların evlat edinenele nispet edilerek onların adıyla anılmasını yasakladığını ifade etmektedirler.⁵⁴

Evlat edinme meselesinde, “Bir kimse kendi babası olmadığını kesinlikle bildiği birinin soyundan geldiğini ileri sürerse, cennet ona haramdır.”⁵⁵ rivayetinde olduğu gibi birçok hadiste nesebin korunmasına vurgu yapılmış ve buna dikkat etmeyenler cehennemle ihtar edilmişlerdir.⁵⁶

Hz. Aişe'den gelen rivayete göre Ebu Huzeyfe, Salim b. Makil'i evlat edinmişti. “Evlatlıkları babalarına nispet ederek çağırın”⁵⁷ ayeti gelince Ebu Huzeyfe'nin karısı Sehle, Hz. Peygamber'e geldi ve “Ya Rasûlallah! Biz Salim'i oğul edinmiştik. Halbuki Yüce Allah evlatlık hakkında bildiğiniz ayeti indirdi. Şimdi ne buyurursunuz diye sordu.”⁵⁸ Rasûlü Ekrem, Sehle'ye “Salim'i emzir”⁵⁹ diye cevap vermiştir. Sehle de Salim'i emzirmiştir. Ve bu suretle Salim, Sehle'nin sutoğlu olmuştur.⁶⁰ Bu rivayette Hz. Peygamber Sehleye evlatlığı bırakın

⁵³ el-Ahzâb, 33/5.

⁵⁴ Kurtubî, *el-Câmi' li-Âhkâmî'l-Kur'an*, 14/118-119; İbn Kesîr, *Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm*, 6/376-377.

⁵⁵ Buhârî, “Ferâiz”, 29; Müslim, Ebu'l-Huseyin Müslim b. Haccâc, *el-Câmiu's-Sahîh* (İstanbul: Çağrı Yayınevi, 1981), “İman”, 114, 115; Ebû Dâvûd, “Sünnet”, 109,110; İbn Mâce, “Hudûd”, 36.

⁵⁶ Buhârî “Menakib”, 5; “Edeb”, 44, “Ferâiz”, 29; Müslim, “İman”, 112,113,114, Tirmizî, “Vesâyâ”, 5; Ebû Dâvûd, “Talâk”, 29; Nesâî, Ebu Abdurrahman Ahmed b. Şuayb, *Sünenü'n-Nesâî* (İstanbul: Çağrı Yayınevi, 1981), “Talâk”, 47; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 2/118.

⁵⁷ el-Ahzâb 33/5.

⁵⁸ Buhârî, “Nikah”, 16.

⁵⁹ Müslim, “Radâ”, 26-27; İbn Kesîr, *Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm*, 6/377.

⁶⁰ Kâmil Miras, *Sahîhi Buhârî Muhtasarı Tecrîd-i Sarîh Tercemesi ve Şerhi* (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 1980), 11/261.

demek yerine evlatlıkla ilgili ortaya çıkan mahremiyet sorununu süt emzirmeyle çözüme yoluna gitmiştir.

Evlatlık konusunda yukarıda nakledilen ayet ve hadislerde evlat edinmenin yasaklanmasına dair bir yaklaşım olmayıp çocukların kendi öz babalarından başkalarının nesebine nispet edilmesi yasaklanmıştır. Ayet ve hadisler kişinin aidiyetinin gerçeğe uygun olmasını istemektedir.⁶¹ Böylece neseplerin karışmaması ve korunması hedeflenmiştir. Çünkü toplumun temelini oluşturan aileyle ilgili akrabalık, miras, nafaka, evlilik, mahremiyet, hidane, velayet gibi birçok mesele nesebe göre şekillenmektedir. Nesepteki karışma tüm bu hükümlerde de belirsizliğe ve kargaşaya yol açacaktır. Bu nedenle İslam dini, nesebin korunmasını, zarureti hamse adı verilen korunması zorunlu olan beş esastan biri olarak kabul etmiştir.

2.2. İslam Hukukunda Evlat Edinme

Cahiliye döneminde evlat edinme vardı ve evlat edinilen çocuk, öz çocuğun sahip olduğu tüm haklara sahip olurdu. Evlat edinilen çocuk mahremiyet, miras, nikah ve talak gibi hususlarda öz evlat gibi işlem görürdü.⁶² Cahiliye de evlat edinme, çocuğun velisi ile evlat edinen arasında karşılıklı rıza ile oluşurdu. Evlatlık edinme genellikle umuma açık bölgelerde yapılır, halk da buna şahit olurdu.⁶³ İslam'ın geldiği Mekke döneminde de cahiliye dönemindeki mevcut uygulama aynen devam etmiştir. Ancak Medine dönemi hicri 5. yılda, İslam öncesi dönemde Zeyd b. Harise'yi evlat edinen Hz. Peygamberimizin örneğinde Ahzâb suresi 4, 5, 37 ve 40. ayetlerle bu konuda düzenleme yapılmıştır.

İslam hukukunda Hanefî, Malikî, Şâfiî, Hanbelî ve Zâhirî mezhebi fakihleri cahiliye döneminde uygulanan evlat edinmenin وما

⁶¹ Köse, "Mukayeseli Hukukta Evlat Edinme", 294.

⁶² Kurtubî, *el-Câmi' li-Âhkâmi'l-Kur'an*, 14/119.

⁶³ İbn Hişâm, Ebû Muhammed Abdülmelik, *es-Sîretu'n-Nebeviyye* (b.y.: Şirketu't-Tibâ'ati'l-Fenniyyeti'l-Muttahide, ts.), 1/230-231.

جَعَلَ أَدْعِيَاءَكُمْ أَبْنَاءَكُمْ "Evlâtlıklarınızı da öz oğullarınız kılmamıştır,"⁶⁴ ayetiyle kaldırıldığını اَدْعُوهُمْ لِأَبَائِهِمْ هُوَ أَقْسَطُ عِنْدَ اللَّهِ "Evlâtlıklarınızı babalarına nispet ederek çağırın. Bu Allah katında adaletle daha uygun bir davranıştır."⁶⁵ ayetleriyle de öz baba dışındakilere nesebin nispet edilmesinin yasaklandığında ittifak etmişlerdir.⁶⁶ Buna göre Medine döneminde nâzil olan bu ayetlerle evlatlığın kaldırıldığı ve evlâtlıkların evlât edinenlere değil asıl babalarına nispet edilmesinin emredildiği kabul edilmektedir.⁶⁷

İslam hukukçuları yukarıdaki ayet ve hadislerden hareketle evlat edinmenin caiz olmadığı sonucunu çıkarmışlardır. Hatta bu hususta مَا جَعَلَ "mâ ce'ale" "kılmadı" kelimesiyle evlatlığın yasaklandığı مِنْ "min" edatı ile de bu işin şiddetle red edildiği ifade edilmektedir.⁶⁸ Ancak söz konusu ayetler incelendiğinde evlatlığın yasaklanmasına dair bir ifade olmayıp özellikle nesebin öz babaya nispet edilmesi ve korunması ile nesebe bağlı mahremiyete vurgu yapıldığı görülmektedir. "Mâ ce'ale" ifadesi evlatlık edinen kişinin kesinlikle öz baba olamayacağını ve nesebin kendisine bağlanamayacağını belirtmektedir. Bu ayet ve hadislerin ortaya koyduğu yasak, aralarında nesep bağı olmadığını bildiği halde, nesep iddiasında bulunma ve yapay bir soy ilişkisi tesis etmeye yönelik uygulamalardır. Cahiliye döneminde evlat edinilen çocuk aynen öz evlat gibi işlem

⁶⁴ el-Ahzâb 33/4.

⁶⁵ el-Ahzâb 33/5.

⁶⁶ Serahsî, *el-Mebsût*, 4/201; Kâsânî, *Bedâi'u's-sanâi'*, 4/5; İbn Ruşd el-Cedd, Ebu'l-Velid Muhammed b. Ahmed b. Ruşd, *el-Beyân ve't-Tahsil ve's-Şerh ve't-Tevecih ve't-Tâli'l li'Mesâil'l-Mustehrâce* (Beyrut; Lübnan: Dâru'l-Ğarbi'l-İslâmî, 1988), 17/189; Şâfiî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İdrîs, *el-Umm* (Beyrut: Dâru'l-Marife, 1990), 5/30; Mâverdi, Ebû'l-Hasen Ali b. Muhammed el-Basrî, *el-Hâvi'l-Kebîr fi Fikhi Mezhebi'l-İmâmi's-Şâfiî ve huve Şerhu Muhtasari'l-Muzenî* (Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 1999), 11/365; İbn Teymiyye, Ebû'l-Abbâs Takiyyüddin Ahmed b. Abdilhalim b. Mecdiddin, *Mecmû'u'l-Fetâvâ* (Medine: y.y., 1995), 34/55, 35/95; İbn Hazm, Ebû Muhammed Ali b. Ahmed, *el-Muhallâ bi'l-Âsâr* (Beyrut: Dâru'l-Fikr, 2002), 10/198.

⁶⁷ Aydın, "Evlat Edinme", 11/528; Yıldırım, *Evlat Edinme*, 28-35.

⁶⁸ Acar, "İslam'da Evlat Edinme Yasağının Hikmeti", 436.

görüyor ve evlat edinenin nesebine nispet edilerek onun adıyla çağrılıyordu. Ayetler cahiliye dönemindeki bu uygulamayı yasaklayarak nesebin başkasına nispet edilmesini ve evlatlığın öz evlat gibi huku-ki sonuç doğurmasını yasaklamıştır. Bu hususlara dikkat edildiği takdirde İslam hukukunun evlat edinmeyi yasakladığı söylenemez.⁶⁹

Ayrıca Hz. Peygamberin, ilgili ayetler geldikten sonra evlatlıkların, evlat edinen ailelerden uzaklaştırılması yerine Ebu Huzeyfe'nin karısı Sehle'ye evlatlığı Salim'i emzirmesini tavsiye⁷⁰ ederek sorunu uygun bir yöntemle çözüme çabasına girmesi önemlidir. Buna göre özellikle nesebin nispeti, mahremiyet ve miras konularında İslam'ın koymuş olduğu hükümlere uyulduğu takdirde evlat edinmenin dinen yasak olmadığı sonucuna ulaşılabilir.

Kur'an-ı Kerim'de kan, sıhriyet ve süt bağı bulunan kişilerin birbirleriyle evlenmelerinin haram olduğu bildirilmektedir.⁷¹ Evliliğin yasak olduğu kimseler arasında ise evlatlık bulunmamaktadır. Ancak cahiliyede evlatlık öz evlat gibi kabul edildiğinden evlatlığın eşiyile evlenilememekteydi. Allah Teâlâ *فَلَمَّا قَضَى زَيْدٌ مِنْهَا وَطَرًا زَوَّجْنَاكَهَا لِكَيْ لَا يَكُونَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ حَرَجٌ فِي أَزْوَاجِ أَدْعِيَائِهِمْ إِذَا قَضَوْا مِنْهُنَّ وَطَرًا* "*Zeyd eşinden yana isteğini yerine getirince (eşini boşayınca), onu seninle evlendirdik ki, eşlerinden yana isteklerini yerine getirdiklerinde (onları boşadıklarında), evlatlıklarının eşleriyle evlenmeleri konusunda mü'minlere bir zorluk olmasın.*"⁷² ayetiyle cahiliyedeki bu uygulamayı kaldırarak evlatlık ile evlat edinen arasında mahremiyet ilişkisi doğmadığını bildirmiştir. Kur'an-ı Kerimde Nisa suresi 23. ayette birbirleriyle evlenmeleri haram olan kişiler detaylı bir şekilde sayılmasına rağmen, evlatlık bu mahrem kabul edilenler arasında bulunmamaktadır. İslam, evlatlığın nesebinin evlat edinene nispetini batıl saydığı için evlatlık edinilen çocukla yeni aile arasında mahremiyet ilişkisi ortaya çık-

⁶⁹ Yıldırım, Evlat Edinme, 42-46.

⁷⁰ Buhârî, "Nikah", 16; Müslim, "Radâ", 26-27.

⁷¹ en-Nisâ 4/23.

⁷² el-Ahzâb; 33/37.

mamaktadır. Dolayısıyla evlatlık ile diğer aile üyelerinin namahrem olma durumları devam etmektedir.

Yine Kur'an'da kadınların, kan, sıhriyet ve süt bağı ile bağlı olan akraba dışındakilere zînet sayılan mahrem yerlerini göstermeleri gerektiği ifade edilirken⁷³ evlatlık bu mahrem kişiler arasında sayılmamıştır. Mirasa dair hükümler ve mirasta hak sahibi olanlar da Nisa suresi 11. ve 12. ayetlerde ayrıntılı bir şekilde açıklanmış ve mirasta hak sahibi olanlar arasında evlatlık yer almamıştır. Bu durumda evlatlığın dinen miras hakkı bulunmamaktadır. Ancak evlat edinen kişinin 1/3 geçmeyecek şekilde vasiyet yoluyla evlatlığa mal bırakma yolu bulunmaktadır.

Evlat edinme özellikle Osmanlılar döneminde nesep bağı kurulmaksızın koruyucu aile tarzında hukukî sonuçlarından mahrum fiili bir evlâtlık şeklinde varlığını devam ettirmiştir. Yetim ve fakir aile çocuklarının bakım ve terbiyesi kâdî'nin bilgisi dahilinde geçici evlatlık sistemiyle gönüllü ailelerce yapılmıştır.⁷⁴ Bu şekildeki evlatlık, ne mahremiyet oluşturarak evlenme yasağı doğurmuş, ne de miras intikaline sebep olmuştur.⁷⁵ Evlatlıklar hiçbir şekilde öz babalarının isimlerini terk etmemiş ve yeni aile reislerine nispet edilerek çağrılmamışlardır. Osmanlı mahkemeleri halvetten dolayı ileride meydana gelebilecek olumsuzlukların önlenmesi için evlat edinmeyi çocuğun rüşd çağıyla sınırlandırmışlardır.⁷⁶

Evlatlık konusunda çocuğun psikolojisi çok önemlidir. Evlatlık alınan çocuk küçüklüğünden beri anne baba bildiği insanların ileri yaşlarda gerçek anne babası olmadığını öğrendiğinde büyük bir şok yaşamaktadır. Böyle bir bunalıma düşmemesi için evlatlık olan

⁷³ en-Nur 24/31.

⁷⁴ Görgülü, "Koruyucu Aile Uygulamasının İslam Hukuku Açısından Değerlendirilmesi", 47-48.

⁷⁵ Kadri Paşa, *el Ahkâmü's-Şeriyye fi'l-Ahvalü's-Şahsiyye* (Kahire: 1318), md.356-364.

⁷⁶ Abdurrahman Kurt, "İslam'ın Koruyucu Aileye Bakışı", *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 6/6 (1994), 181.

çocuklardan evlatlık oldukları gerçeğinin saklanmaması gerekmektedir. Akılları erdiği zaman ortalama 5-6 yaşlarında onlara evlatlık olduklarının söylenmesi çok yerinde bir davranıştır. Zira bu durumu ilelebet çocuktan saklamak mümkün değildir. Aileler, gerçeğin öğrenildiğinde çocuğun yıkılacağından, çocuğun kendilerinden soğuyacağından, onlara anne baba gibi bağlanamayacağından çekinirler. Halbuki çocuk gerçeği, nasıl olsa bir gün komşulardan, komşu çocuklarından, tanıdık ve bildiklerden öğrenecek ve durum daha vahim olacaktır. Çocuk, en hazırlıksız anında bu gerçeği öğrenecek ve dünya başına yıkılmış gibi olacaktır. Bu durumlarda kimi ana babalar gerçeği saklamakta direnirler ya da utanılacak bir suç gibi gerçeği doğrulamak zorunda kalırlar. Bunları önlemenin tek ve doğru yolu, çocuğa gerçeğin söylenmesidir. Çocuğa gerçeğin anlatılması, İslam'ın nesep hassasiyeti açısından da önemlidir. Çünkü bu yolla çocuğun nesebi de korunmuş olur.

3. Psikoloji ve Evlat Edinme İlişkisi

Aile kurumu, anne ve baba olma arzusu gibi şefkatli duyguları içerisinde barındıran bir kurumdur. Anne ve baba olma duygusunu tatmak bazı durumlarda mümkün olmamaktadır. Bu ve benzeri durumlarda bireyler evlat edinme yollarına başvurabilmektedir. Çeşitli devlet kurumlarına başvuru yapılarak gerekli şartların sağlanması durumunda bireylerin bu istekleri yerine getirilmektedir. Bunun tam tersi olarak bu kurumlar aynı zamanda ebeveynlik görevini yerine getirmemesi, istismar, yoksulluk, boşanma, ebeveynlerin psikiyatrik hastalıkları, ebeveyn ölümü gibi durumlarda da çocuk ve ergenlerin bakıma alınarak korunmasını sağlamaktadır.⁷⁷ Bu bağlamda evlat edinme kurumunun iki temel amacından bahsedilebilir. Bunlardan ilki, evlat sahibi olamayan çiftlerin anne baba olma duygusunu yaşayarak çocuk sevgisini tatmalarına olanak sağlamaktır. İkincisi ise, bakıma muhtaç çocukların, evlilik dışı dünyaya gelen çocukların, ailesinde yukarıda bahsettiğimiz herhangi bir problemi olan çocukların ya da ergenlerin bakımlarının ve gelişimle-

⁷⁷ Sosyal Hizmetler Kanunu, *Resmî Gazete* (25.05.1983).

rinin sağlanması konusunda destek sağlamaktır.⁷⁸

Biyolojik ebeveynleri tarafından bakımları tam anlamıyla gerçekleşmeyen/gerçekleşemeyen çocuklar için evlat edinme durumu toplum tarafından oldukça başarılı bir çözüm olarak görülmektedir.⁷⁹ Evlat edinen aileler üzerine yapılan araştırmalar çoğunun bir çocuk sahibi olmadığı sonucunu vermektedir.⁸⁰ Evlat edinmeyle beraber ebeveynler beklenmedik birçok durumla karşı karşıya kalmaktadır. Tam bu noktada evlat edinilen çocuk aileye gelmeden ve geldikten sonra ailelerin destekleyici hizmet alması tavsiye edilmektedir. Daha önce çocuk sahibi olmayan çiftlerin özellikle evlat edindikleri çocuğun hem duygusal hem de psikolojik sağlığı açısından titiz davranması ve bununla ilgili destek alması gerektiğini bilmelidir.⁸¹ Evlat edinilen çocuğun varsa özel durumlarının iyi belirlenmesi (istismar, ihmal, ebeveyn kaybı vb.) ve ona göre davranılması sosyal, duygusal ve davranışsal riskleri daha aza indirecektir.⁸²

Yetimhanede kalan çocuklar üzerinde yapılan araştırmalarda, kurumda kalan ve ebeveyninden ayrı bir yaşam süren çocukların tüm fizyolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına rağmen ileriki dönemlerde solunum rahatsızlıkları, ateşli hastalıklar ve kilo kaybı gibi durumların daha çok görüldüğü sonucuna varılmıştır.⁸³ Ülkemizde bu alanda yapılan çok çalışma bulunmamaktadır. Şimşek ve arka-

⁷⁸ Mustafa Dural vd., *Aile Hukuku* (İstanbul: Filiz Kitabevi, 2019), 3/314.

⁷⁹ David M. Brodzinsky, "Long-Term Outcomes In Adoption", *The Future Of Children* (1993), 153-166.

⁸⁰ Nicola Bimmel vd., "Problem Behavior Of Internationally Adopted Adolescents: A Review And Meta-Analysis", *Harvard Review of Psychiatry* 11(2) (2003), 64-77.

⁸¹ Keely E. O'Dell vd., "Supporting Families Throughout The International Special Needs Adoption Process", *Children and Youth Services Review* 59 (2015), 161-170.

⁸² Dilek Eğlence, *Evlat Edinilmiş Bireylerin Evlat Edinen Ve Biyolojik Ebeveynleriyle İlişkileri Ve Bağlanma Stillerinin İncelenmesi* (Trabzon: Trabzon Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2021).

⁸³ Turhan Yörükkan, *Başlanma Ve Sonraki Yaşlarda Görülen Etkileri* (İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2011).

daşları tarafından sosyal kurumda kalan 6-18 yaş aralığındaki 674 çocuk ve ergen üzerinde davranış ve duygusal sorunlar açısından yapılan çalışmada ailesiyle yaşayan aynı yaş grubu ile karşılaştırmış ve sorun davranış görülme sıklığının kurum bakımında olan örneklemde anlamlı olarak daha yüksek olduğunu sonucuna varılmıştır⁸⁴. Bir başka çalışmada ise Altınoğlu, Dikmeer ve arkadaşları, 2014 yılında evlat edinilmiş çocuklar ve ailesi ile beraber yaşayan çocuklar üzerinde bir araştırma yapmıştır. Araştırmada davranışsal ve duygusal sorunlar karşılaştırılmış ve evlat edinilmiş çocukların hiçbir ölçümde, biyolojik aileleriyle yaşayan akranlarından farklı olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır.⁸⁴

Evlat edinme konusu işlenirken değinilmesi gereken önemli konulardan biri Bowlby'nin 1951 yılında temellerini attığı "Bağlanma Kuramı"dır. Bağlanma kuramı bireyin kendisi için önem ifade eden diğer kişilerle kurduğu duygusal bağ olarak ifade edilmektedir. İnsanlık tarihinin başlangıcından itibaren birey bir şekilde güvenlik ihtiyacı duymaktadır. Hangi gelişim evresinde olursa olsun birey acil durumlarda kendisine destek olacak birine ihtiyaç duyar ve onu bir sigorta olarak kabul eder. Bowlby, yetimhanelerde yapmış olduğu araştırma sonucunda burada büyüyen çocukların birçok duygusal problem yaşadığını ve bu çocukların akranlarıyla ilişki kurarken zorlandığını gözlemiştir. Çocukların yaşamış olduğu bu problemlerin temelinde ilk bebeklik dönemlerinde anne figürü ile yaşamış oldukları bağlanma probleminden kaynaklı sevmeyi başaramama durumudur.⁸⁵ Çocukluk döneminde temelleri atılan bu bağın bireyin ileri dönemlerinde özsaygısının, kendine ve başkalarına olan güven duygusunun temelini oluşturur. Bowlby, bebeğin sağlıklı gelişimi

⁸⁴ İliz Altınoğlu Dikmeer vd., "Evlat Edinilmiş ve Biyolojik Ebeveyniyle Yaşayan Çocukların Davranışsal ve Duygusal Sorunları ve Bağlanma Düzeyleri ile Anne Babalarının Çocuk Yetiştirme Stillerinin Karşılaştırmalı Olarak Değerlendirilmesi" *Türk Psikiyatri Dergisi* 25/4 (2014), 234-243.

⁸⁵ John Bowlby, *Bağlanma ve Kaybetme-1*, çev. Tuğrul Veli Soylu (İstanbul: Pinhan Yayıncılık, 2012).

için ebeveyn sıcaklığı ve yakın ilişkinin önemli olduğundan bahsederek bu ilişkiyle beraber bebeğin doyum ve haz duygularını tatması gerektiğini düşünmektedir. Kurulan bağ, çocuğun fiziksel, psikolojik ve entelektüel gelişimini etkileyerek yaşam boyu sürdürülür.⁸⁶

3.1. Problem

Bu çalışmada kimsesiz çocuklar ve evlatlık konusu ile ilgili tutumlarının dindarlık eğilimi, cinsiyet, yaş, fakülte türü, yaşamın geçtiği yer ve anne-baba birliktelik durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığı temel problem olarak ele alınmıştır. Buna göre öznel dindarlık algısı, aile dindarlık algısı, cinsiyet, yaş, fakülte türü, yaşamın geçtiği yer ve anne-baba birliktelik durumu gibi değişkenler açısından gruplar arasında kimsesiz çocuklar ve evlatlık konusu ile ilgili tutumların farklılaşıp farklılaşmadığı test edilmiştir.

3.2 Evren ve Örneklem

Çalışmanın evreni Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi olarak belirlenmiştir. Araştırma Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesine bağlı 6 fakülte/bölümde lisans düzeyinde eğitim gören ve basit tesadüfi yöntemle seçilen 177'si erkek (%41,2) ve 253'ü kız (%58,8) olmak üzere toplam 430 öğrenci üzerinde Aralık 2021'de gerçekleştirilmiştir.

3.3. Sınırlılıklar

Bu araştırmadan elde edilen bulgular üç temel sınırlılığa sahiptir:

1. Seçilen örneklemden kaynaklanan sınırlılıklar vardır. Bu araştırma kendi örneklemiyle sınırlıdır. Çünkü elde edilen veriler belli bir grup üzerinde gerçekleştirilen bir ankete dayanmaktadır. Dolayısıyla başka gruplar üzerinde gerçekleştirilecek bir çalışmada

⁸⁶ Duygu Güleç – Oya Kavlak, “The Study Of Reliability And Validity Of Paternal-Infant Attachment Scale In Turkish Society Baba-Bebek Bağlanma Ölçeği'nin Türk Toplumunda Geçerlik ve Güvenirliğinin İncelenmesi”, *Journal of Human Sciences* 10/2 (2013), 170-181.

daha farklı sonuçlara ulaşabilmek mümkündür.

2. Çalışma boyutları değil, kesitseldir. Bu sebeple ulaşılan bulguları çalışmanın yapıldığı zamana ve duruma göre yorumlamak gerekir.

3. Araştırmada katılımcıların kimsesiz çocuk ve evlatlık meselesi tutumlarını etkileyebileceği düşünülen bazı faktörler incelenmiştir. Araştırma sonuçları incelenen bu faktörlerle sınırlıdır.

3.4. Saha Çalışmasının Uygulanması ve İstatistiksel İşlemler

Araştırmanın verilerini toplamak amacıyla Kişisel Bilgi Anketi ve Kimsesiz Çocuk ve Evlatlık Meselesi ile İlgili Tutumların belirlenmesine yönelik anket kullanılmıştır. Uygulama Aralık 2021'de gerçekleştirilmiştir. Bir anket formunun doldurulması ortalama olarak 10-15 dakika arasında gerçekleşmiştir. Anket formları Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi öğrencilerine Google Form üzerinden ulaştırılmış ve 442 adet anket örnekleme uygulanmıştır. Ancak özensiz ve eksik doldurma vb. nedenlerle anketlerden 12'ü çıkarılmış ve 430 anket istatistiksel analize dahil edilmiştir.

3.5. Verilerin Analizi

Anket verilerinin hem girilmesinde hem de verilerin istatistiksel tekniklerle analiz edilmesinde SPSS (16.0) programı kullanılmıştır. İstatistiksel analizde katılımcıların kimsesiz çocuk ve evlatlık meselesi tutumlarının sapmaları (Spss) hesaplanmıştır. Veriler çözümlenirken, yüzde (%), frekans dağılımı ve Chi-Square'den yararlanılmıştır. Değişkenlerin olgusal özellikleri ve demografik durum verilerinde frekans ve yüzdeler oranlar kullanılmış ve sonuçlar tabloda gösterilmiştir. Veriler test edilirken genellikle istatistiksel olarak anlamlılık düzeyine ulaşanlar tablo olarak verilmiş ve anlamlılık düzeyi ".05" olarak alınmıştır.

1.Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Betimsel Dağılımı

Tablo 1: Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Betimsel Dağılımı				
	Değişken			%
	Cinsiyet	Erkek	77	41,2
		Kız	53	58,8
		Toplam	30	100
	Yaş	17-18	0	2,3
		19-20	9	20,7
		21-22	7	17,9
		23-24	7	10,9
		25 Ve Üzeri	07	48,1
		Toplam	30	100,0
	Fakülteniz	İlahiyat Fakültesi	14	26,5
		Fen-Edebiyat Fakültesi	4	14,9
		Eğitim Fakültesi	6	15,3
		İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	1	16,5
		Mühendislik Fakültesi-Tıp Fakültesi	9	13,7

		Güzel Sanatlar Fak. - Spor Bil. Fak.- Diğer	6	13,0
		Toplam	30	100,0
		Düşük	0	14,0
	Sosyo-Ekonomik	Orta	64	84,7
		Yüksek		1,4
		Toplam	30	100,0

Tablo 1, katılımcıların demografik özelliklerine göre betimsel dağılımını göstermektedir. Buna göre örneklemin 177'si erkek (%41,2) ve 253'ü kız (%58,8) olarak görülmektedir. Katılımcıların 10'u 17-18 yaş aralığında (%2,3), 89'u 19-20 (%20,7), 77'si 21-22 (%17,9), 47'si 23-24 (10,9), 207'si ise 25 ve üzeri (%48,1) yaş aralığında yer almaktadır. Örneklemin fakültelelere göre dağılımı ise İlahiyat Fakültesi (N:114, %26,5), Fen-Edebiyat Fakültesi (N:64, %14,9), Eğitim Fakültesi (N:66, %15,3), İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi (N: 71, %16,5), Mühendislik Fakültesi-Tıp Fakültesi (N:59 %13,7) Güzel Sanatlar Fakültesi, Spor Bilimleri Fakültesi ve diğer fakültelelerin (N: 56, %13) şeklindedir. Daha sonra katılımcıların sosyo-ekonomik düzeyleri 60'ı düşük (%14), 364'ü orta (%84,7) ve 6'sı ise yüksek (%1,4) şeklinde dağılım göstermiştir.

2.Katılımcıların Ebeveyn Özelliklerine ve Dindarlık Özelliklerine Göre Betimsel Dağılımı

Katılımcıların ebeveyn özelliklerine göre betimsel dağılımını belirlemek için örnekleme "*Aldığınız kararlarda ailenizden baskı görüyor musunuz?*" sorusunu yönelttiğimizde "Evet" yanıtını verenler N: 31 (%47,9), "Hayır" yanıtını verenler N:102 (%39,7) ve Bazen yanıtını verenler N: 124 (%48,2) şeklindedir. Katılımcılarımızın 228'inin (%88,7) anne babası birlikte yaşamakta, 5'inin (%1,9) anne

babası boşanmaktadır. Bununla birlikte 6'sının (%2,3) annesi, 15'inin (%5,8) babası ve 3'ünün (%1,2) hem anne hem de babası hayatta değildir. Örneklemin anne tutumu, N:36 (%14,0) "Otoriter (Sert ve Kuralcıdır)", N:15 (%5,8) "İlgisiz (Uzak ve İlgisizdir)" ve N:206 (%80,2) "Demokratik (Kurallar vardır ama baskı yapılmaz)" şeklinde dağılım göstermektedir. Örnekleminizin baba tutum dağılımı ise N:53 (%20,6) "Otoriter (Sert ve Kuralcıdır)", N:38 (%14,8) "İlgisiz (Uzak ve İlgisizdir)" ve N:166 (%64,6) "Demokratik (Kurallar vardır ama baskı yapılmaz)" şeklindedir.

Örneklemin dindarlık özelliklerine göre betimsel dağılımını belirlemek için katılımcılara yöneltilen "*Kendimi dinî inanış ve uygulamalar bakımından dindar görüyorum.*" önermesine "Katılıyorum" yanıtını verenlerin oranı %72,6 (n:312), "Katılmıyorum" yanıtını verenlerin oranı %5,3 (n:23) ve "Kararsızım" yanıtını verenlerin oranı %22,1 (n:95) şeklindedir. Katılımcıların "*Ailenizin dindarlık düzeyi nedir?*" sorusuna verdiği yanıtlar "Dindarlar" %77,9 (n:335), "Az Dindarlar" %13,3 (n:57) ve "Çok Dindarlar" %8,8 (n:38) şeklinde dağılım göstermiştir. Örnekleme yönelttiğimiz "*Dinî inançlarınızın oluşumunda aşağıdakilerden hangisi daha çok etkilidir?*" sorusunun yanıtları "Aile" %80,5 (n:346), "Okul" %5,8 (n:25) ve "Çevre" %13,7 (n:59) şeklindedir. "*Din insanın hayatına bir amaç ve anlam kazandırır.*" önermesine katılımcılar "Katılıyorum" %98,8 (n:425), "Katılmıyorum" %,7 (n:3) ve "Kararsızım" %,5 (n:2) şeklinde cevap vermiştir. Son olarak örnekleme yöneltilen "*Sağlam dinî inançları olmadan da insan mutlu bir hayat yaşayabilir.*" önermesine verilen yanıtlar "Katılıyorum" %10,9 (n:47), "Katılmıyorum" %77,9 (n:335) ve "Kararsızım" %11,2 (n:48) şeklinde dağılım göstermiştir.

Tablo 2: Kimsesiz Çocuklara Aile Ortamında Bakılması Tutumunun Cinsiyete Göre Dağılımı							
		Cinsiyet					
		Erkek		Kız		Toplam	
o							%
	Katılıyorum	27	9,5	02	7,0	29	76,5
	Katılmıyorum		,2	2	,8	7	4,0
	Kararsızım	5	0,5	9	,1	4	19,5
	Toplam	77	1,2	53	8,8	30	100
Chi-Square		X=7,201 sd=2 p=.027 p<.05					

Tablo 2, kimsesiz çocuklara aile ortamında bakılması tutumunun cinsiyete göre dağılımını göstermektedir. Cinsiyet ile kimsesiz çocuklara aile ortamında bakılması tutum ilişkisi ki-kare analiz sonuçlarına göre anlamlılık düzeyine ulaşan boyutlar açısından yansıtılmıştır ($p < .05$). Bu durumda katılımcılara, kimsesiz çocuklara aile ortamında bakılması tutumunun belirlenmesi için “Kimsesiz çocuklara aile ortamında bakılmalıdır.” önermesi sunulurken önermeye katılma oranı açısından incelenmiştir. Araştırmamızda yer alan örnekleme göre, “katılıyorum” yanıtını erkeklerin %29,5’i, kızların %47’si tercih etmiştir. Aynı şekilde “katılmıyorum” yanıtını erkeklerin %1,2’si seçerken kızların %2,8’i seçmiştir ve “kararsızım” yanıtını erkek katılımcıların %10,5’i, kız katılımcıların %9,1’i seçmiştir. Sonuçlar incelendiğinde kız katılımcıların, erkek katılımcılara göre kimsesiz çocuklara aile ortamında bakılmasına daha fazla katıldığı görülmektedir.

Aile kurumundan yoksun bir şekilde gelişimini sürdüren ço-

çocuklar üzerinde yapılan araştırmalar sonucunda, aile ortamı dışında büyüyen çocukların sağlıklı gelişiminin olumsuz etkilendiği yönünde veriler ile karşılaşmaktadır. Bu çocuklar ailesinin yanında yaşayan çocuklar ile kıyaslandığında fiziksel, sosyal, duygusal ve hatta zihinsel gelişim anlamında problemlerle karşılaşmıştır.⁸⁷ Bowlby yeni doğmuş bir bebeğin aile ortamı içerisinde yetişmesiyle beraber anne ile sürekli duygusal bağ kurma gereksinimi içerisinde olması ve bu bağın çocuk kadar anne için de bir sevgi ve doyum kaynağı olduğunu belirterek bu durumun ruh sağlığı açısından öneminden bahsetmiştir. Spitz ise buna ek olarak yaptığı araştırmalarda yuvalarda ebeveyn bakımından eksik büyüyen çocukların iyi beslenme ve barınma şartlarının iyi olmasına rağmen boylarının uzamadığı, kilo problemi yaşadıkları, tuvalet eğitimi ve konuşma konusunda geri kaldıkları sonuçlarına ulaşmıştır. Spitz, doğduğu andan itibaren yuvalarda kalan veya uzun süre hastanede tedavi altında kalan çocuklarda rastlanan bu belirtilerin geneline yuva hastalığı veya hastane hastalığı (hospitalizm) adını vermiş ve bu hastalığın tek sebebi olarak da anne yoksunluğunu göstermiştir.⁸⁸

Tablo 3: Ailesi Bilinen Bir Çocuk Evlat Edinildiğinde, Gerçek Ailesiyle Soy Bağının Korunmasına Önem Gösterilmelidir Tutumunun Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyet							
o		Erkek		Kız		Toplam	
							%
	Katılıyorum	23	8,6	49	4,7	72	63,3
	Katılmıyorum	6	,0	3	,7	9	13,7
	Kararsızım						23,0

⁸⁷ Latife Bıyıklı, *Yetiştirme Yurduna Yuvalardan Gelen 7-11 Yaş Çocuklarının Zihinsel ve Psikososyal Gelişimlerinin İncelenmesi* (Ankara: Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Yayınlanmamış Doçentlik Tezi, 1982).

⁸⁸ Orhan Öztürk, *Ruh Sağlığı ve Bozuklukları* (Ankara: Nuru Matbaacılık, 1988).

	8	,5	1	6,5	9	
Toplam	77	1,2	53	8,8	30	100
Chi-Square	X=8,836 sd=2 p=.012 p<.05					

Tablo 3, ailesi bilinen bir çocuk evlat edinildiğinde, gerçek ailesiyle soy bağının korunmasına önem gösterilmelidir tutumunun cinsiyete göre dağılımını göstermektedir. Cinsiyet ile ailesi bilinen bir çocuk evlat edinildiğinde, gerçek ailesiyle soy bağının korunmasına önem gösterilmelidir tutum ilişkisi ki-kare analiz sonuçlarına göre anlamlılık düzeyine ulaşan boyutlar açısından yansıtılmıştır ($p<.05$). Bu durumda örnekleme, ailesi bilinen bir çocuk evlat edinildiğinde, gerçek ailesiyle soy bağının korunmasına önem gösterilmelidir tutumunun belirlenmesi için “Ailesi bilinen bir çocuk evlat edinildiğinde, gerçek ailesiyle soy bağının korunmasına önem gösterilmelidir.” önermesi sunularak önermeye katılma oranı açısından incelenmiştir. Araştırmamızda yer alan örnekleme göre, “katılıyorum” yanıtını erkeklerin %28,6’sı, kızların %34,7’si tercih etmiştir. Aynı şekilde “katılmıyorum” yanıtını erkeklerin %6’sı seçerken kızların %7,7’si seçmiştir ve “kararsızım” yanıtını erkek katılımcıların %6,5’i, kız katılımcıların %16,5’i seçmiştir.

Evlat edinme hakkında olan kanunların temel felsefesi, çocukların bakım ve korunması kendi “öz ailesi” içerisinde mümkün değilse mümkün hale getirmek ya da mümkün hale gelmiyorsa çocuklar için diğer bakım seçenekleri sunmaya yöneliktir. Bu bakım yöntemlerinden biriside “koruyucu aile” seçeneğidir. Bunun yanında koruyucu aile bakımı eğer çocuk için uygun görülüyorsa ya da çocuk için herhangi bir başvurunun olmadığı durumlarda “kurum bakımı” na başvurulur. Bütün bu durumlar içerisinde çocuğun öz ailesi ile olan ilişkisinin nasıl olması gerektiği kurum tarafından belirlenir bazı durumlarda öz aile ile olan ilişki devam ederken bazı durumlarda ise bu ilişkinin devam etmesi sağlıklı bulunmamıştır.

Tablo 4: Evlatlık Çocuk ile Evlat Edinen Aile Arasında Bir Mahremiyet Bağı Kurulmaktadır Tutumunun Cinsiyete Göre Dağılımı							
Cinsiyet							
o		Erkek		Kız		Toplam	
							%
	Katılıyorum	11	5,8	94	5,1	05	70,9
	Katılmıyorum	8	,5	9	,4	7	10,9
	Kararsızım	8	,8	0	,3	8	18,1
	Toplam	77	1,2	53	8,8	30	100
Chi-Square		X=11,281 sd=2 p=.004 p<.05					

Tablo 4, evlatlık çocuk ile evlat edinen aile arasında bir mahremiyet bağı kurulmaktadır tutumunun cinsiyete göre dağılımını göstermektedir. Cinsiyet ile evlatlık çocuk ile evlat edinen aile arasında bir mahremiyet bağı kurulmaktadır tutum ilişkisi ki-kare analiz sonuçlarına göre anlamlılık düzeyine ulaşan boyutlar açısından yansıtılmıştır (p<.05). Bu durumda katılımcılara, evlatlık çocuk ile evlat edinen aile arasında bir mahremiyet bağı kurulmaktadır tutumunun belirlenmesi için “Evlatlık çocuk ile evlat edinen aile arasında bir mahremiyet bağı kurulmaktadır.” önermesi sunulurken önermeye katılma oranı açısından incelenmiştir. Araştırmamızda yer alan örnekleme göre, “katılıyorum” yanıtını erkeklerin %25,8’i, kızların %45,1’i tercih etmiştir. Aynı şekilde “katılmıyorum” yanıtını erkeklerin %6,5’i seçerken kızların %4,4’ü seçmiştir ve “kararsızım” yanıtını erkek katılımcıların %8,8’i, kız katılımcıların %9,3’ü seçmiştir.

Tablo 5: Evlatlık Çocuk ile Evlat Edinen Aile Arasında Bir Mahremiyet Bağı Kurulmaktadır Tutumunun Yaşamın Sürdürüldüğü Yere Göre Dağılımı											
Yaşam Sürdürülen Yer											
		Şehir		İlçe		Kasaba		Köy		Toplam	
	Katılıyorum	15	6,8	9	4,1		0	4	0,0	05	0,9
	Katılmıyorum	3	,2	4	5,2		0	0	0,8	7	0,9
	Kararsızım	2	5,0	9	0,7		0	4	9,2	8	8,1
	Toplam	80	00	2	00	0	00	8	8,8	30	00
	Chi-Square	X=19,590 sd=6 p=.003 p<.05									

Tablo 5, evlatlık çocuk ile evlat edinen aile arasında bir mahremiyet bağı kurulmaktadır tutumunun yaşamın sürdürüldüğü yere göre dağılımını göstermektedir. Yaşam geçirilen yer ile evlatlık çocuk ile evlat edinen aile arasında bir mahremiyet bağı kurulmaktadır tutum ilişkisi ki-kare analiz sonuçlarına göre anlamlılık düzeyine ulaşan boyutlar açısından yansıtılmıştır (p<.05). Bu durumda katılımcılara, evlatlık çocuk ile evlat edinen aile arasında bir mahremiyet bağı kurulmaktadır tutumunun belirlenmesi için “Evlatlık çocuk ile evlat edinen aile arasında bir mahremiyet bağı kurulmaktadır.” önermesi sunularak önermeye katılma oranı açısından incelenmiştir. Araştırmamızda yer alan örnekleme göre, “katılıyorum” yanıtını yaşamını şehirde sürenlerin %76,8’i, ilçede sürenlerin %64,1’i, kasabada sürenlerin %70’i ve köyde sürenlerin %50’si tercih etmiştir. Aynı şekilde “katılmıyorum” yanıtını yaşamını şehirde sürenlerin %8,2’si, ilçede sürenlerin %15,2’si, kasabada sürenlerin %0’ı ve köyde sürenlerin %20,8’i tercih ederken “kararsızım” yanıtını yaşamını şehirde sürenlerin %15’i, ilçede sürenlerin %20,7’si, kasabada sürenlerin %30’u ve köyde sürenlerin %29,2’si seçmiştir.

Ebeveyn kaybı, boşanma ya da ebeveynin çocuğa bakamaması gibi durumlarda aile kurumunu ve çocuğun psikolojisini korumak gayesiyle birtakım önlemler alınmaktadır. Çeşitli nedenlerle çocuk ve öz aile arasındaki bağın devre dışı kalması durumunu etkileyen bir faktör de kentleşme ile birlikte akrabalık ve komşuluk ilişkilerinin zayıflaması ve bakıma muhtaç olan çocuğun bakımının sağlanamamasıdır.⁸⁹

Tablo 6: Evlatlık Çocuk ile Evlat Edinen Aile Arasında Bir Mahremiyet Bağı Kurulmaktadır Tutumunun Fakülte Türüne Göre Dağılımı															
Fakülte Türü															
o		İlahiyat Fakültesi		Fen Edebiyat Fakültesi		İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi		Güzel Sanatlar Fakültesi-Spor Bilimleri Fak. Diğer		Eğitim Fakültesi		Mühendislik Fak.-Tıp Fak.-Diş Hekimliği Fak.		Toplam	
	Katılıyorum	2	1,9	5	4,7	4	6,1	7	3,9	8	2,7	9	6,1	05	0,9
	Katılmıyorum	4	2,3	3	0,3		,5		,6		,1		3,6	7	0,9
	Kararsızım	8	5,8	6	5,0	1	5,5		2,5	4	1,2	2	0,3	8	8,1

⁸⁹ Cafer Tatlıbal, "Türkiye'de Korunma Altındaki Çocuklara Yönelik Şişek Uygulamaları", *Koruma Altındaki Çocuklar*, Prof. Dr. Mualla Öztürk Anısına 17. Sempozyum Sunumları, ed. Runa Uslu (Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları, 2004), 26.

Evlat Edinme ve Korunmaya Muhtaç Çocuklar Konusunun İslam Hukuk...

Toplam	14	00	4	00	1	0	6	00	6	0	9	00	30	00
Chi-Square	X=18,305 sd=10 p=.050 p<.05													

Tablo 6, evlatlık çocuk ile evlat edinen aile arasında bir mahremiyet bağı kurulmaktadır tutumunun fakülte türüne göre dağılımını göstermektedir. Fakülte türü ile evlatlık çocuk ile evlat edinen aile arasında bir mahremiyet bağı kurulmaktadır tutum ilişkisi ki-kare analiz sonuçlarına göre anlamlılık düzeyine ulaşan boyutlar açısından yansıtılmıştır (p<.05). Bu durumda katılımcılara, evlatlık çocuk ile evlat edinen aile arasında bir mahremiyet bağı kurulmaktadır tutumunun belirlenmesi için “Evlatlık çocuk ile evlat edinen aile arasında bir mahremiyet bağı kurulmaktadır.” önermesi sunularak önermeye katılma oranı açısından incelenmiştir. Araştırmamızda yer alan örnekleme göre, “katılıyorum” yanıtını İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin %71,9’u, Fen Edebiyat Fakültesi öğrencilerinin %54,7’si, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencilerinin %76,1’i, Güzel Sanatlar Fakültesi-Spor Bilimleri Fak.-Diğer fakültelerinin öğrencilerinin %83,9’u, Eğitim Fakültesi öğrencilerinin %72,7’si ve Mühendislik Fakültesi, Tıp Fakültesi ve Diş Hekimliği Fakültesi öğrencilerinin %66,1’i tercih etmiştir. Aynı şekilde “katılmıyorum” yanıtını İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin %12,3’ü, Fen Edebiyat Fakültesi öğrencilerinin %20,3’ü, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencilerinin %8,5’i, Güzel Sanatlar Fakültesi- Spor Bilimleri Fak.-Diğer fakültelerinin öğrencilerinin %3,6’sı, Eğitim Fakültesi öğrencilerinin %6,1’i ve Mühendislik Fakültesi, Tıp Fakültesi ve Diş Hekimliği Fakültesi öğrencilerinin %13,6’sı tercih ederken “kararsızım” yanıtını İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin %15,8’i, Fen Edebiyat Fakültesi öğrencilerinin %25’i, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencilerinin %15,5’i, Güzel Sanatlar Fakültesi- Spor Bilimleri Fak.-Diğer fakültelerinin öğrencilerinin %12,5’i, Eğitim Fakültesi öğrencilerinin %21,2’si ve Mühendislik Fakültesi, Tıp Fa-

kültesi ve Diş Hekimliği Fakültesi öğrencilerinin %20,3'ü seçmiştir.

Tablo 7: Kimsesiz Çocuklara Aile Ortamında Bakılmalıdır Tutumunun Anne Baba Birliktelik Durumuna Göre Dağılımı													
Fakülte Türü													
o		Birlikte-ler		Boşan-dılar		Annem Hayatta Değil		Babam Hayatta Değil		Her İkisi De Ha-yatta Değil		Toplam	
	Katılıyo- rum	92	8, 1	5	5		0	7	3,0		5	29	6,5
	Katılmı- yorum	2	,2		0		0		,4		5	7	,0
	Kararsı- zım	0	8, 7		5		0		9,6		0	4	9,5
	Toplam	74	00	0	00		00	7	00		00	30	00
Chi-Square		X=16,234 sd=8 p=.039 p<.05											

Tablo 7, kimsesiz çocuklara aile ortamında bakılmalıdır tutumunun anne baba birliktelik durumuna göre dağılımını göstermektedir. Anne baba birliktelik durumuna göre kimsesiz çocuklara aile ortamında bakılmalıdır tutum ilişkisi ki-kare analiz sonuçlarına göre anlamlılık düzeyine ulaşan boyutlar açısından yansıtılmıştır (p<.05). Bu durumda katılımcılara, kimsesiz çocuklara aile ortamında bakılmalıdır tutumunun belirlenmesi için “Kimsesiz çocuklara aile ortamında bakılmalıdır.” önermesi sunularak önermeye katılma oranı açısından incelenmiştir. Araştırmamızda yer alan örnekleme göre, “katılıyorum” yanıtını anne babası birlikte olanların %78,1'i, anne babası boşanmış olanların %75'i, annesi hayatta ol-

mayanların %40'ı, babası hayatta olmayanların %63'ü ve her ikisi de hayatta olmayanların %75'i tercih etmiştir. Aynı şekilde "katılmıyorum" yanıtını anne babası birlikte olanların %3,2'si, anne babası boşanmış olanların %10'u, annesi hayatta olmayanların %0'ı, babası hayatta olmayanların %7,4'ü ve her ikisi de hayatta olmayanların %25'i tercih ederken "kararsızım" yanıtını anne babası birlikte olanların %18,7'si, anne babası boşanmış olanların %15'i, annesi hayatta olmayanların %60'ı, babası hayatta olmayanların %29,6'sı ve her ikisi de hayatta olmayanların %0'ı seçmiştir.

Tablo 8: Ailesi Bilinen Bir Çocuk Evlat Edinildiğinde, Gerçek Ailesiyle Soy Bağının Korunmasına Önem Gösterilmelidir Tutumunun Öznel Dindarlık Durumuna Göre Dağılımı									
Kendimi Dindar Görüyorum									
o		Katılıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Toplam	
	Katılıyorum	13	8,3	2	2,2	7	9,5	72	3,3
	Katılmıyorum	3	0,6		0,4	9	0,0	9	3,7
	Kararsızım	6	1,2		7,4	9	0,5	9	3,
	Toplam	12	00	3	00	5	00	30	00
	Chi-Square	X=17,313 sd=4 p=.002 p<.05							

Tablo 8, ailesi bilinen bir çocuk evlat edinildiğinde, gerçek ailesiyle soy bağının korunmasına önem gösterilmelidir tutumunun öznel dindarlık durumuna göre dağılımını göstermektedir. Öznel dindarlık algısının ailesi bilinen bir çocuk evlat edinildiğinde, gerçek ailesiyle soy bağının korunmasına önem gösterilmelidir tutumunu ne şekilde etkilediğinin belirlenebilmesi amacıyla katılımcılara "Aile-

si bilinen bir çocuk evlat edinildiğinde, gerçek ailesiyle soy bağının korunmasına önem gösterilmelidir.” önermesi sunulmuştur. Bu durumda katılımcıların bu önermeye verdiği yanıtların dağılımı, öznel dindarlık algısına göre, kendisini dindar görenlerde, “Katılıyorum” diyenlerin oranı %68,3, “Katılmıyorum” diyenler %10,6, ‘Kararsızım’ diyenler %21,2 şeklinde dağılım göstermiştir. Kendini dindar görmeyenlerin yanıtları “Katılıyorum” diyenlerin oranı %52,2, “Katılmıyorum” diyenler %30,4, ‘Kararsızım’ diyenler %17,4 şeklindeyken kendini dindar görme konusunda kararsız olanların yanıtları “Katılıyorum” diyenlerin oranı %49,5, “Katılmıyorum” diyenler %20, ‘Kararsızım’ diyenler %30,5 şeklindedir.

Çocuk ile öz aile arasında bazı sebeplerden kaynaklı bir kopma olduğunda sosyal hizmet uzmanları çocuk için en iyi bakım yöntemini bulmaya çalışırken bir yandan da aileden kaynaklanan sorunları bulma ve sorunların boyutları üzerine çalışarak bunları gidermeye çalışmaktadır. Çözüme kavuşturulan sorunlar beraberinde aile ve çocuk arasındaki ilişkinin devam etmesi ve bir arada yaşamalarını mümkün kılmaktır. Neticede çocuğun öz ailesi ile olan ilişkisinin sağlıklı bir şekilde devam etmesi için sorunların çözümünde ve çocuğun korunmasında çeşitli yardımların gerekli olduğu bilinmektedir.⁹⁰

Tablo 9: Evlatlık Edinme Olumlu Sonuçlar Ortaya Çıkarmaktadır Tutumunun Aile Dindarlık Durumuna Göre Dağılımı									
Aile Dindarlık Düzeyiniz Nedir?									
o		DİNDARLAR		AZ DİNDARLAR		ÇOK DİNDARLAR		Toplam	
	Katılıyorum								

⁹⁰ Sevda Taştekil, “Korunmaya Muhtaç Çocuklara Yönelik Bakım Yöntemleri”, *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 7/1 (1992), 312-327.

Evlat Edinme ve Korunmaya Muhtaç Çocuklar Konusunun İslam Hukuk...

		80	3,7	9	3,3	2	7,9	21	1,4
	Katılmıyorum	3	,9		,3		,9	9	,7
	Kararsızım	32	9,4	5	1,4	3	4,2	80	1,9
	Toplam	35	00	7	00	8	00	30	00
Chi-Square		X=10,769 sd=4 p=.029 p<.05							

Tablo 9, evlatlık edinme olumlu sonuçlar ortaya çıkarmaktadır tutumunun aile dindarlık durumuna göre dağılımını göstermektedir. Aile dindarlık durumuna göre evlatlık edinme olumlu sonuçlar ortaya çıkarmaktadır tutum ilişkisi ki-kare analiz sonuçlarına göre anlamlılık düzeyine ulaşan boyutlar açısından yansıtılmıştır (p<.05). Bu durumda katılımcılara, evlatlık edinme olumlu sonuçlar ortaya çıkarmaktadır tutumunun belirlenmesi için “Evlatlık edinme olumlu sonuçlar ortaya çıkarmaktadır.” önermesi sunulmaktadır. önermeye katılma oranı açısından incelenmiştir. Araştırmamızda yer alan örnekleme göre, “katılıyorum” yanıtını ailesi, dindar olanların %53,7’si, az dindar olanların %33,3’ü ve çok dindar olanların %57,9’u tercih etmiştir. Aynı şekilde “katılmıyorum” yanıtını ailesi, dindar olanların %6,9’u, az dindar olanların %5,3’ü ve çok dindar olanların %7,9’u seçerken “kararsızım” yanıtını ailesi, dindar olanların %39,4’ü, az dindar olanların %61,4’ü ve çok dindar olanların %34,2’si seçmiştir.

Tablo 10: Evlatlık Çocuk, Evlat Edinen Ailenin Mal Varlığından Miras veya Pay Alabilmelidir Tutumunun Aile Dindarlık Durumuna Göre Dağılımı									
Aile Dindarlık Düzeyiniz Nedir?									
o		DİNDARLAR		AZ DİN-DARLAR		ÇOK DİN-DARLAR		Toplam	

Katılıyorum	30	8,7	4	9,6	8	3,7	92	7,9
Katılmıyorum	0	1,9	4	4,6		8,4	1	4,2
Kararsızım	5	9,4		5,8		,9	7	7,9
Toplam	35	00	7	00	8	00	30	00
Chi-Square	X=9,472 sd=4 p=.050 p<.05							

Tablo 10, evlatlık çocuk, evlat edinen ailenin mal varlığından miras veya pay alabilmelidir tutumunun aile dindarlık durumuna göre dağılımını göstermektedir. Aile dindarlık durumuna göre evlatlık çocuk, evlat edinen ailenin mal varlığından miras veya pay alabilmelidir tutum ilişkisi ki-kare analiz sonuçlarına göre anlamlılık düzeyine ulaşan boyutlar açısından yansıtılmıştır ($p < .05$). Bu durumda katılımcılara, evlatlık çocuk, evlat edinen ailenin mal varlığından miras veya pay alabilmelidir tutumunun belirlenmesi için “Evlatlık çocuk, evlat edinen ailenin mal varlığından miras veya pay alabilmelidir.” önermesi sunulurken önermeye katılma oranı açısından incelenmiştir. Araştırmamızda yer alan örnekleme göre, “katılıyorum” yanıtını ailesi, dindar olanların %68,7’si, az dindar olanların %59,6’sı ve çok dindar olanların %73,7’si tercih etmiştir. Aynı şekilde “katılmıyorum” yanıtını ailesi, dindar olanların %11,9’u, az dindar olanların %24,6’sı ve çok dindar olanların %18,4’ü seçerken “kararsızım” yanıtını ailesi, dindar olanların %19,4’ü, az dindar olanların %15,8’i ve çok dindar olanların %7,9’u seçmiştir.

Medeni Kanun (MK.) md. 314/2’ye göre evlatlık çocuk evlat edinenin alt soyu gibi saklı paylı mirasçısı olur fakat hısımlarının olamaz. Bununla beraber MK. md. 500/2’ye göre evlat edinen de evlat edilenin mirasçısı olamaz. Bir başka durum ise evlat edinenin öz anne babasına mirasçı olma durumudur. Evlat edinme duru-

mundan dolayı çocuğun öz anne babası ve hısımlarına karşı miras hakkı düşmemektedir.⁹¹

Tablo 11: Koruyucu Aile Uygulamasıyla Topluma Kazandırılmış Olan Çocukların Psikolojisi Daha İyi Olmaktadır Tutumunun Dini İnançların Nerede Oluştuğuna Göre Dağılımı									
Dini İnançlarınızın Oluşumunda Ne Etkilidir?									
o		AİLE		OKUL		ÇEVRE		Toplam	
	Katılıyorum	07	9,8	0	0,0	9	9,2	46	7,2
	Katılmıyorum	5	,3		4,0		,8	5	,8
	Kararsızım	24	5,8		6,0	6	4,1	59	7,0
	Toplam	46	00	5	00	9	00	30	00
Chi-Square		X=18,925 sd=4 p=.001 p<.05							

Tablo 11, koruyucu aile uygulamasıyla topluma kazandırılmış olan çocukların psikolojisi daha iyi olmaktadır tutumunun dini inançların nerede oluştuğuna göre dağılımını göstermektedir. Dini inançların nerede oluştuğuna göre koruyucu aile uygulamasıyla topluma kazandırılmış olan çocukların psikolojisi daha iyi olmaktadır tutum ilişkisi ki-kare analiz sonuçlarına göre anlamlılık düzeyine ulaşan boyutlar açısından yansıtılmıştır (p<.05). Bu durumda katılımcılara, koruyucu aile uygulamasıyla topluma kazandırılmış olan çocukların psikolojisi daha iyi olmaktadır tutumunun belirlenmesi için “Koruyucu aile uygulamasıyla topluma kazandırılmış olan çocukların psikolojisi daha iyi olmaktadır.” önermesi sunul-

⁹¹ Mehmet Acabey, *Soybağı Kurulması Genel Olarak Sonuçları* (İzmir: Güncel Hukuk Yayınları, 2002).

arak önermeye katılma oranı açısından incelenmiştir. Araştırmamızda yer alan örneklemin göre, “katılıyorum” yanıtını dini inançları ailede oluşanların %59,8’i, okulda oluşanların %40’i ve çevrede oluşanların %49,2’si tercih etmiştir. Aynı şekilde “katılmıyorum” yanıtını dini inançları ailede oluşanların %4,3’ü, okulda oluşanların %24’ü ve çevrede oluşanların %6,8’i seçerken “kararsızım” yanıtını dini inançları ailede oluşanların %35,8’i, okulda oluşanların %36’sı ve çevrede oluşanların %44,1’i seçmiştir.

Tablo 12: Ailesi Bilinen Bir Çocuk Evlat Edinildiğinde, Gerçek Aileyle Soy Bağının Korunmasına Önem Gösterilmelidir Tutumunun Din-Mutluluk İlişkisine Göre Dağılımı									
Sağlam Dini İnançları Olmadan Da İnsan Mutlu Bir Hayat Yaşayabilir.									
o		Katılıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Toplam	
	Katılıyorum	5	4,5	11	3,0	6	4,2	72	3,3
	Katılmıyorum		9,1	4	3,1		2,5	9	3,7
	Kararsızım		,4	0	3,9	6	3,3	9	3,0
	Toplam	7	00	35	00	8	00	30	00
	Chi-Square	X=10,686 sd=4 p=.030 p<.05							

Tablo 12, ailesi bilinen bir çocuk evlat edinildiğinde, gerçek ailesiyle soy bağının korunmasına önem gösterilmelidir tutumunun din-mutluluk ilişkisine göre dağılımını göstermektedir. Din-mutluluk ilişkisine göre ailesi bilinen bir çocuk evlat edinildiğinde, gerçek ailesiyle soy bağının korunmasına önem gösterilmelidir tutumunun ne şekilde etkilediğinin belirlenebilmesi amacıyla katılımcılara “Ailesi bilinen bir çocuk evlat edinildiğinde, gerçek ailesiyle

soy bağıının korunmasına önem gösterilmelidir.” önermesi sunulmuştur. Bu durumda katılımcıların bu önermeye verdiği yanıtların dağılımı, sağlam dinî inançları olmadan da insan mutlu bir hayat yaşayabilir önermesine katılanlarda, “Katılıyorum” diyenlerin oranı %74,5, “Katılmıyorum” diyenler %63, ‘Kararsızım’ diyenler %54,2 şeklinde dağılım göstermiştir. Sağlam dinî inançları olmadan da insan mutlu bir hayat yaşayabilir önermesine katılmayanlarda, “Katılıyorum” diyenlerin oranı %19,1, “Katılmıyorum” diyenler %13,1, ‘Kararsızım’ diyenler %12,5 şeklinde dağılım göstermiştir. Son olarak sağlam dinî inançları olmadan da insan mutlu bir hayat yaşayabilir önermesine kararsız yaklaşanlarda, “Katılıyorum” diyenlerin oranı %6,4, “Katılmıyorum” diyenler %23,9, ‘Kararsızım’ diyenler %33,3 şeklinde dağılım göstermiştir.

Sonuç

İslam dini korunmaya muhtaç çocukların nesep bağıının muhafaza edilmesi suretiyle bakılmasını istemektedir. Bu açıdan ayet ve hadisler evlat edinilen çocuğun aynen öz evlat gibi işlem gördüğü ve evlat edinmenin nesepine nispet edilerek çağrıldığı cahiliye uygulamasını yasaklamış ve aralarında nesep bağı olmadığını bildiği halde, nesep iddiasında bulunarak yapay bir soy ilişkisi tesis etmeye yönelik uygulamaları doğru bulmadığını ilan etmiştir. Ancak nesep bağına, miras ve mahremiyet kurallarına dikkat edildiği takdirde İslam hukukunda “koruyucu aile” şeklindeki bir evlat edinmenin yasaklanmadığı görülmektedir. Zira birçok ayet ve hadiste kimsesiz çocukların korunup gözetilmesi ve onlara iyi davranılması emredilmiştir. Bu emre itaat eden Müslümanlar da, tarih boyunca korunmaya muhtaç çocukları, yakın çevresi ve diğer insanların yardımları, tebennî uygulaması, vakıflar ve devlet koruması gibi yollarla daima koruyup kollamışlardır.

Evlatlık konusunda çocuğun psikolojisi mutlaka hesaba katılmalıdır. Evlatlık olarak bakılan çocuğa ortalama 5-6 yaşlarında gerçek anne babasının kimler olduğunun söylenmesi gerekir. Çocuğa gerçeğin anlatılması, İslam'ın nesep hassasiyeti açısından da

önemlidir. Çünkü bu yolla çocuğun nesebi de korunmuş olur. Aksi halde çocuk, en hazırlıksız anında bu gerçeği öğrendiğinde dünya başına yıkılmış gibi olur. Çocuğun psikolojisi açısından bu son derece sakıncalı bir durumdur. İslam'ın yasakladığı evlatlık şeklinin ortaya çıkmaması için de çocuğa küçük yaşlarda gerçeklerin söylenmesi ve ona göre davranılması ve büyütülmesi gerekir.

Çalışmada evlatlık ve korunmaya muhtaç çocuklarla ilgili üniversite öğrencilerinin cinsiyet, eğitim alınan fakülte türü, yaşam sürdürülen yer, aile dindarlık ve öznel dindarlık değişkenleri açısından tutumları belirlenmeye odaklanılmıştır. Bu kapsamda çalışmanın evreni Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, örnekleme ise İlahiyat Fakültesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Eğitim Fakültesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Mühendislik Fakültesi-Tıp Fakültesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Spor Bilimleri Fakültesi ve diğer olarak belirlenmiştir.

Araştırmada sosyo-demografik değişkenlerden cinsiyete kimsesiz çocuklara aile ortamında bakılması tutum oranı farklılaşmakta ve kız katılımcılar kimsesiz çocuklara aile ortamında bakılması düşüncesine erkek katılımcılara göre daha çok katılmaktadır. Benzer şekilde kız katılımcıların erkek katılımcılara göre ailesi bilinen bir çocuk evlat edinildiğinde, gerçek ailesiyle soy bağının korunmasına önem gösterilmelidir tutumuna daha çok katılmıştır. Yine cinsiyet değişkenine göre ortaya çıkan bir başka sonuç ise evlatlık çocuk ile evlat edinen aile arasında bir mahremiyet bağı kurulmaktadır fikrine katılımın kız katılımcılar tarafından daha çok kabul edilmesidir. Yaşam geçirilen yere göre evlatlık çocuk ile evlat edinen aile arasında bir mahremiyet bağı kurulmaktadır. Tutum oranları incelendiğinde ise yaşamının büyük bir kısmını şehirde geçiren katılımcıların yaşamlarını ilçe, kasaba ve köyde geçirenlere oranla bu öneriye daha çok katıldıkları (%76,8) görülmektedir. Araştırmadaki bir başka sonuca göre ise fakülte türüne göre evlatlık çocuk ile evlat edinen aile arasında bir mahremiyet bağı kurulmaktadır tutum oranlarında farklılık vardır. Fakülte türüne göre evlatlık çocuk ile

evlat edinen aile arasında bir mahremiyet bağı kurulmaktadır tutumuna %83,9'luk bir oranla en çok Güzel Sanatlar Fakültesi, Spor Bilimleri Fakültesi ve diğer Fakültelerde eğitim alan katılımcılar katılım göstermişlerdir. Anne-baba birliktelik durumu ve kimsesiz çocuklara aile ortamında bakılmalıdır fikri arasındaki ilişki incelendiğinde anne babası birlikte olan katılımcılar %78,1'lik bir oranla kimsesiz çocukların aile ortamında büyümesi gerektiği fikrine katılım sağlamışlardır. Çalışmamızın bir diğer sonucu ise öznel dindarlık durumuna göre ailesi bilinen bir çocuk evlat edinildiğinde, gerçek ailesiyle soy bağının korunmasına önem gösterilmelidir tutum oranının kendini dindar görenler, görmeyenler ve kararsız olanlar arasındaki dağılımıdır. Sonuçlara göre kendini dindar gören katılımcılar diğer katılımcılara göre evlat edinilen çocuğun gerçek ailesi ile soy bağının devam etmesine daha çok katılmışlardır.

Aile dindarlık eğilimine göre, evlatlık edinme olumlu sonuçlar ortaya çıkarmaktadır önermesi arasındaki farklılık incelendiğinde, aile dindarlık oranı arttıkça evlatlık edinmenin olumlu sonuçlar doğurabileceği fikrinin de arttığı görülmektedir. Yine aile dindarlık oranı arttıkça evlatlık çocuk, evlat edinen ailenin mal varlığından miras veya pay alabilmelidir önermesine katılım oranları artmaktadır. Dini inançların nerede oluştuğuna göre koruyucu aile uygulamasıyla topluma kazandırılmış olan çocukların psikolojisi daha iyi olması fikrine katılım dini inançları aile ortamında gelişen katılımcılarda yüksek çıkmıştır. Bir diğer sonuç ise sağlam dini inanç olmadan da insan mutlu bir hayat yaşayabilir fikrine katılanların bu fikre katılmayanlar ve kararsız olanlara göre evlat edinilen çocuğun gerçek ailesi ile soy bağının devam etmesine daha çok katılmışlardır. Sonuç olarak cinsiyetin, fakülte türünün, yaşam sürdürülen yerin, aile dindarlık ve öznel dindarlık algılarının evlatlık ve korunmaya muhtaç çocuklarla ilgili tutumlarda etkili olduğu ifade edilebilir.

Kaynakça

- Acabey, Mehmet. *Soybağı Kurulması Genel Olarak Sonuçları*. İzmir: Güncel Hukuk Yayınları, 2002.
- Acar, Abdullah. “İslam’da Evlat Edinme Yasağının Hikmetinin Hz. Yusuf ve Hz. Musa’nın Evlatlık Olmaları İle İrtibatı”. *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi* 33 (2019), 423-451.
- Acar, H.İbrahim. “İslam Hukuku Açısından Evlat Edinme Ve Hz. Peygamber’in Zeynep’le Evliliği”. *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi* 7 (2006), 99-110.
- Ahmed b. Hanbel, Ebû Abdullâh Ahmed b. Muhammed b. Hanbel. *el-Müsned*. Kahire: Dâru’l-Hadîs, 1416/1995.
- Altınoğlu Dikmeer, İliz vd. “Evlat Edinilmiş ve Biyolojik Ebeveyniyle Yaşayan Çocukların Davranışsal ve Duygusal Sorunları ve Bağlanma Düzeyleri ile Anne Babalarının Çocuk Yetiştirme Stillерinin Karşılaştırmalı Olarak Değerlendirilmesi”. *Türk Psikiyatri Dergisi* 25/4 (2014), 234-43.
- Ansay, Sabri Şakir. “İslâm Hukukunda Kâsâni’ye Göre Bulunmuş Çocuk” (Erich Pritsch ve Otto Spies). *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 4 (1955), 13-15.
- Arı, Abdusselam. “Yetim”. *TDV İslam Ansiklopedisi*. 43/501-503. İstanbul: TDV Yayınları, 2013.
- Aydın, M.Akif. “Evlat Edinme”. *TDV İslam Ansiklopedisi*. 11/527-529. İstanbul: TDV Yayınları, 1995.
- Aygün, Gözde Çağlayan. *Karşılaştırmalı Hukuk bakımından Evlat Edinme ve Sonuçları*. Eskişehir: Eskişehir Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2019.
- Aytekin, M.Ataay. “Medeni Hukukda Evlat Edinme”. *İÜ Hukuk Fakültesi Mecmuası* 21/1-4 (1957), 266-355.
- Bay, Abdullah. “Osmanlı Toplumunda Evlatlıklar ve Hukuki Durumu”. *Turkish Studies* 9/4 (Spring 2014), 149-163.
- Bıyıklı, Latife. *Yetiştirme Yurduna Yuvadan Gelen 7-11 Yaş Çocuklarının Zihinsel Ve Psikososyal Gelişimlerinin İncelenmesi*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Yayınlanmamış

Doçentlik Tezi, 1982.

Bimmel, Nicola vd. "Problem Behavior Of Internationally Adopted Adolescents: A Review And Meta-Analysis". *Harvard Review of Psychiatry* 11/2 (2003), 64-77.

Bowlby, John. *Bağlanma ve Kaybetme-1*. çev. Tuğrul Veli Soylu. İstanbul: Pinhan Yayıncılık, 2012.

Brodzinsky, David M. "Long-Term Outcomes In Adoption". *The Future Of Children* (1993), 153-166.

Buhârî, Muhammed b. İsmail b. İbrahim. *el-Câmiu's-Sahîh*. İstanbul: Çağrı Yayınevi, 1981.

Dural, Mustafa vd. *Aile Hukuku*. İstanbul: Filiz Kitabevi, 2019.

Ebû Dâvûd, Süleyman b. el-Eş'as es-Sicistânî el-Ezdî. *Sünen-i Ebî Dâvûd*. İstanbul: Çağrı Yayınevi, 1981.

Eğlence, Dilek. *Evlat Edinilmiş Bireylerin Evlat Edinen Ve Biyolojik Ebeveynleriyle İlişkileri Ve Bağlanma Stillerinin İncelenmesi*, Trabzon: Trabzon Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, 2021.

Görgülü, Ülfet. "Koruyucu Aile Uygulamasının İslam Hukuku Açısından Değerlendirilmesi". *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi* 23 (2014), 45-58.

Güleç, Duygu – Kavlak, Oya. "The Study Of Reliability And Validity Of Paternal-Infant Attachment Scale In Turkish Society Baba-Bebek Bağlanma Ölçeği'nin Türk Toplumunda Geçerlik ve Güvenirliğinin İncelenmesi". *Journal of Human Sciences* 10/2 (2013), 170-181.

Haliloğlu, Hasan. "Kur'ân-ı Kerim'de Tebennî İle İlgili Ayetlere Ebû'l-Berekât en-Nesefî Ve Adudüddîn el-İcî'nin Yaklaşımlarının Mukayesesi". *Namık Kemal Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 3/2 (2017), 271-308.

İbn Hazm, Ebû Muhammed Ali b. Ahmed. *el-Muhallâ bi'l-Âsâr*. Beyrut: Dâru'l-Fıkr, 2002.

İbn Hişâm, Ebû Muhammed Abdulmelik. *es-Sîretu'n-Nebeviyye*. b.y.: Şirketu't-Tıbâ'ati'l-Fenniyyeti'l-Muttahide, ts.

- İbn Kesîr, Ebû'l-Fidâ İsmâîl b. Ömer. *Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm*. b.y.: Dâru Taybe, 1999.
- İbn Manzûr, Ebû'l-Fadl Muhammed b. Mukerrem b. Ali Cemâluddîn. *Lisânü'l-Arab*. Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1994.
- İbn Ruşd el-Cedd, Ebu'l-Velid Muhammed b. Ahmed b. Ruşd. *el-Beyân ve't-Tahsîl ve's-Şerh ve't-Tevcîh ve't-Talîl li'Mesâili'l-Mustehrace*. Beyrut; Lübnan: Dâru'l-Ğarbi'l-İslâmî, 1988.
- İbn Ruşd, Ebu'l-Velid Muhammed b. Ahmed b. Ruşd. *Bidâyetu'l-muctehid ve nihâyetu'l-muktesid*. Kahire: Şirketu Mustafâ'l-Bâbî'l-Halebî ve Evlâduhu, 1395/1975.
- İbn Sa'd, Ebû Abdullâh Muhammed b. Sa'd b. Menî. *et-Tabakâtu'l-Kubrâ*. Beyrut: Dâru Sadr, 1410/1990.
- İbn Teymiyye, Ebû'l-Abbâs Takiyyüddîn Ahmed b. Abdilhalîm b. Mecdiddîn. *Mecmû'u'l-Fetâvâ*. Medine: y.y., 1995.
- İbnu'l-Humâm, Kemâluddîn Muhammed b. Abdulvahid b. Abdilhamîd. *Fethu'l-kadîr*. Lübnan: Dâru'l-Fikr, 1389/1970.
- Kadri Paşa. *el Ahkâmü's-Şeriyeye fi'l-Ahvalü's-Şahsiyye*. Kahire: 1318.
- Kahveci, Nuri. *İslam Aile Hukuku*. İstanbul: Hikmetevi Yayınları, 2019.
- Kâmil Miras. *Sahîhi Buhârî Muhtasarı Tecrîd-i Sarîh Tercemesi ve Şerhi*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 1980.
- Kâsânî, Alâ'uddîn Ebûbekir b. Mes'ûd b. Ahmed. *Bedâi'u's-sanâi' fî tertîbi's-şerâi'*. Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 1406/1986.
- Kitab-ı Mukaddes*. Erişim 08 Şubat 2022.
<https://www.kitabimukaddes.com>
- Köse, Murtaza. "Mukayeseli Hukukta Evlat Edinme Problemi". *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 15 (2001), 267-306.
- Köse, Saffet, "Lakî". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 27/68-69. İstanbul: TDV Yayınları, 2003.
- Kur'an-ı Kerîm Meâli*. çev. Halil Altuntaş – Muzaffer Şahin. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2009.
- Kurt, Abdurrahman. "İslam'ın Koruyucu Aileye Bakışı". *Uludağ Üni-*

versitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 6/6 (1994), 177-186.

Kurt, Abdurrahman. *Bursa Sicillerine Göre Osmanlı Ailesi*. Ankara: Sentez Yayıncılık, 2013.

Kurtubî, Ebû Abdullâh Muhammed b. Ahmed. *el-Câmi' li-Âhkâmî'l-Kur'an*. Kahire: Dâru'l-Kutubi'l-Mısriyye, 1964.

Mâverdi, Ebû'l-Hasen Ali b. Muhammed. *el-Hâvi'l-Kebîr fî Fıkhi Mezhebi'l-İmâmî's-Şâfiî ve huve Şerhu Muhtasari'l-Muzenî*. Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 1999.

Müslim, Ebu'l-Huseyin Müslim b. Haccâc. *el-Câmiu's-Sahîh*. İstanbul: Çağrı Yayınevi, 1981.

Nesâî, Ebu Abdurrahman Ahmed b. Şuayb. *Sünenü'n-Nesâî*. İstanbul: Çağrı Yayınevi, 1981.

O'Dell, Keely E. vd. "Supporting Families Throughout The International Special Needs Adoption Process". *Children and Youth Services Review* 59 (2015), 161-170.

Öztürk, Orhan. *Ruh Sağlığı ve Bozuklukları*. Ankara: Nurol Matbaacılık, 1988.

Sakkâr, Sâmî. "Erbil". *TDV İslam Ansiklopedisi*. 11/272-273. İstanbul: TDV Yayınları, 1995.

Sosyal Hizmetler Kanunu (Kanun No. 2828) *Resmi Gazete* (25.05.1983).

Şâfiî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İdrîs. *el-Umm*. Beyrut: Dâru'l-Marife, 1990.

Şenocak, Hasan. "Korunmaya Muhtaç Çocuklara Sağlanan Bakım Yöntemleri". *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi* 51 (2006), 177-228.

Şirbînî, Şems ed-Dîn Muhammed b. Ahmed Hatîb. *Muğni'l-Muhtâc ilâ Marifeti Me'ânî Elfâzi'l-Minhâc*. Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 1415/1994.

T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, "Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü". Erişim 08 Şubat 2022. <https://www.aile.gov.tr/media/5864/chgm-2018-istatistik.pdf>.

- Taştekel, Sevda. “Korunmaya Muhtaç Çocuklara Yönelik Bakım Yöntemleri”, *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 7/1 (1992), 312-327.
- Tatlıbal, Cafer. “Türkiye’de Korunma Altındaki Çocuklara Yönelik Şişek Uygulamaları”, *Koruma Altındaki Çocuklar. Prof. Dr. Mualla Öztürk Anısına XVII. Sempozyum Sunumları*. 26. ed. Runa Uslu. Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları, 2004.
- Tirmizî, Ebû İsâ Muhammed b. İsâ b. Sevre. *Sünen-i Tirmizî*. İstanbul: Çağrı Yayınevi, 1981.
- Topal, Şevket. “Korunmaya Muhtaç Çocukların Bakımı ve Gözetimi Açısından İslam Hukukunda Velâyet ve Vesâyet Yetkisi”. *Dinbilimleri Akademi Araştırma Dergisi* 6/3 (2006), 249-273.
- Turgay, Nurettin. “Kur’ân-ı Kerim’e Göre Evlat Edinme Meselesi”. *Dicle Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 7/2 (2005), 81-97.
- TÜİK, Türkiye İstatistik Kurumu, Erişim 08 Şubat 2022. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Cocuk-2020-37228>
- Yazıcı, Nesimi. “Osmanlılarda Yetimlerin Korunması Üzerine Bazı Değerlendirmeler”. *AÜİFD* 48/1 (2007), 1-46.
- Yıldırım, Mustafa. *İslam Hukuku Açısından Evlat Edinme*. İzmir: İzmir İlahiyat Vakfı Yayınları, 2007.
- Yörekhan, Turhan. *Bağlanma ve Sonraki Yaşlarda Görülen Etkileri*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2011.

Adoption and Children in Need of Protection

A Study from the Perspective of Islamic Law and Psychology

Summary

The religion of Islam requires that children in need of protection be cared for while ensuring that the lineage is preserved. In this regard, the verses and hadiths prohibit the practice of Jāhiliyya whereby the adopted child is treated as an own child and is named after the lineage of the adopter. However, if attention is paid to lineage, inheritance and privacy rules, it can be seen that adoption in the form of a "protective family" is not prohibited in Islamic law. Because, in many verses and ḥadīths, it is commanded to protect and watch over orphaned children and to treat them well. Throughout history, Muslims who obeyed this order have always protected children in need of protection, with the help of their close relatives and other people, the practice of lamentation, foundations and state protection.

In the study, it was focused on determining the attitudes of university students regarding adopted children and children in need of protection in terms of gender, type of faculty, place of residence, family religiosity and subjective religiosity. In this context, the universe of the study was determined as the Kahramanmaraş Sütçü İmam University, and the sample was determined as Faculty of Theology, Faculty of Arts and Sciences, Faculty of Education, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Faculty of Engineering-Medicine, Faculty of Fine Arts, Faculty of Sport Sciences and other.

In the study, among the socio-demographic variables, gender, the rate of attitude towards orphans in the family is different and among the participants, more women than men agree with the idea of taking care of orphans in the family. Similarly, female participants were more in agreement with the attitude that when a child whose family is known is adopted, care should be taken to preserve the lineage ties with the real family, compared to male participants. According to the gender variable another result emerged: the participants agree with the idea that an intimate bond is established between the adopted child

and the adoptive family. A bond of privacy is established between the adoptive child and the adoptive family, depending on the place of residence. When the attitude rates are examined, it is seen that the participants who spend most of their lives in the city agree with this recommendation (76.8%) more than those who spend their lives in the district, town and village. According to another result of the research, a privacy bond is established between the adoptive child and the adoptive family according to the type of faculty, and there is a difference in attitude rates. According to the type of faculty, participants who received education in the Faculty of Fine Arts, Faculty of Sport Sciences and other faculties mostly agreed with the attitude that a privacy bond is established between the adopted child and the adoptive family with a rate of 83.9%. When the relationship between the state of parenthood and the idea that orphans should be cared for in a family environment, the participants with their parents together agreed with the idea that orphaned children should grow up in a family environment with a rate of 78.1%. Another result of our study is the distribution of the attitude ratio between those who consider themselves religious, those who do not, and those who are undecided. According to the results, participants who consider themselves religious and believe in protecting the lineage with the real family of the adopted children outnumber the other participants.

When the difference between the proposition that adoption produces positive results according to the family religiosity tendency is examined, it is seen that the idea that adoption can lead to positive results increases as the family religiosity rate increases. Again, as the rate of family religiosity increases, the rate of participation in the proposition that the adopted child should be able to inherit or share from the property of the adoptive family increases. According to the place of formation of religious beliefs, participation in the idea that the psychology of children who are in society through foster care is higher among participants whose religious beliefs were developed in the family environment. Another result is that those who agree with the idea that people can live a happy life without a strong religious belief are more likely to agree with the continuation of lineage with the real family of the

adopted child than those who disagree and are undecided. As a result, it can be stated that gender, faculty type, living place, family religiosity and subjective religiosity perceptions are effective in attitudes towards adopted children and children in need of protection.

Keywords: Islamic Law, adoption, protection, children, orphan.